

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA**

INGRIDA PALIUKAITĖ
(Verslo teisės studijų programa)

**BANKRUTUOJANČIOS IR BANKRUTAVUSIOS ĮMONĖS
ADMINISTRAVIMAS: TEISINIAI ASPEKTAI**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: doc.dr. R. Norkus

Vilnius, 2011

TURINYS

Įvadas.....	3
I skyrius. Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo samprata.....	6
II skyrius. Administravimo veiksmai, susiję su kreditoriais.....	12
2.1. Kreditorių teisių ir interesų gynyba.....	12
2.2. Kreditorių reikalavimų sąrašo sudarymas.....	16
2.3 Kreditorių reikalavimų tenkinimas.....	18
III skyrius. Administravimo veiksmai, susiję su įmone.....	23
3.1. Turto valdymas.....	23
3.2. Ūkinės komercinės veiklos vykdymas.....	27
3.3. Įmonės atstovavimas teisme ir kreditorių susirinkimuose.....	29
IV skyrius. Administravimo veiksmai, susiję su trečiaisiais asmenimis.....	34
4.1. Santykiai su teismais.....	35
4.2. Informacijos pateikimas suinteresuotiems asmenims.....	37
V skyrius. Bankroto administratoriaus teisinė atsakomybė.....	40
Išvados ir pasiūlymai.....	43
Literatūros sąrašas.....	46
Santrauka.....	50
Summary.....	51

IVADAS

Bankrotas – vienas seniausių reiškinių visuomenėje, ligi šiol vertinamas nevienareikšmiškai. Vieni laikosi nuomonės, kad tai – reiškinys, skatinantis ekonominių santykių gyvybiškumą, konkurencingumą, kiti traktuoja jį kaip makroekonominę problemą, turinčią neigiamos įtakos su bankrotu tiesiogiai susijusiems subjektams, valstybei, visuomenei. Bankrotą dažniausiai sąlygoja vidiniai ir išoriniai veiksniai¹. Pripažįstama, jog išoriniai veiksniai turi sinerginį efektą, t.y. jie sustiprina vidinių veiksmų reiškimosi galimybes. Vienos svarbiausių vidinių priežasčių - nepakankama vadovų kompetencija, klaidingas rinkos vertinimas, o išorinių – ekonomikos lėtėjimas ir dideli mokesčiai. Bankrotas, kaip dinaminis atrankos mechanizmas, yra neišvengiamas reiškinys, skiriasi tik jo mastai, įtakoti valstybės ar pasaulinės ekonominės situacijos, taigi kiekvienas verslo subjektas yra potencialus bankroto teisės subjektas. Siekiant sušvelninti bankroto sukeltus neigiamus padarinius, itin svarbiu tampa skaidrus, efektyvus bankroto procedūrų vykdymas, t.y. aktualus bankroto administravimo kokybės klausimas. Tai, pirmiausiai, sąlygoja tikslus ir aiškus teisinis reguliavimas.

Lietuvoje pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis bankroto procesą, - Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, iš kurio nuostatų išplaukia, jog bankroto atveju centre figūra procese tampa bankroto administratorius. Pritartina M. Teliukinos² nuomonei, jog jo teisinis statusas yra vienas iš labiausiai diskutuotinių klausimų bankroto teisėje, tačiau kol kas nei teorijoje, nei praktikoje nėra galutinai išspręstas. Tačiau aišku yra viena – tai asmuo, turintis pakankamai plačią kompetenciją, kurios tinkamas įgyvendinimas sąlygoja tiek kreditorių, tiek ir pačios įmonės interesų apsaugą. Bankroto administravimas kaip atskiras institutas yra sulaukęs pakankamai mažai teisės teoretikų dėmesio. Dažniausiai ši kategorija buvo analizuojama kitų bankroto teisės institutų kontekste, nors tenka sutikti su R. Norkumi³, jog visa bankroto teisė apskritai Lietuvoje yra dar tik embriono stadijoje. Įvairūs Lietuvos ir užsienio valstybių autoriai, pvz., R. Norkus, V. Mikuckienė, M. Teliukina, analizavo nemokumo, bankroto proceso teorines ir praktines problemas, teikė pasiūlymus joms spręsti.

Galima teigti, jog bankroto administravimo tikslas – užtikrinti visų kreditorių reikalavimų proporcingą patenkinimą ir neleisti veikti principui „kas pirmesnis, tas greitesnis“. Siekdamas šio tikslo, bankroto administratorius gina ir viešąjį interesą, nes, kaip jau minėta anksčiau, neigiamos bankroto pasekmės įtakoja visą visuomenę. Taigi dėl minėtų priežasčių bankroto

¹ Januševičiūtė A., Jurevičienė D. Bankroto esmė: teorija ir praktika. // Mokslas-Lietuvos ateitis, 2009 m., Nr. 3, 30 psl., http://www.mla.vgtu.lt/upload/jmk_zurn/vol1_no3_30-33_januseviciute-jureviciene.pdf (prisijungimo laikas – 2010-09-13)

² Телюкина М. Основы конкурсного права - Москва: Волтерс Клювер, г. 2004, с. 199

³ Kavalnė S., Norkus R. Bankroto teisė. Antroji dalis. – Vilnius: Justitia, 2011 m., 13 psl.

administravimas kaip paslauga turi būti kokybiškas, o jo teisinis reglamentavimas kaip įmanoma tikslesnis ir aiškesnis.

Temos aktualumas. Aktualumą lemia pastaruoju metu išaugęs bankrotų skaičius, neigiamas bankroto socialinis ir ekonominis poveikis visuomenei bei faktas, kad doktrinoje bankroto teisei skiriamas pakankamai mažas dėmesys. Atsižvelgiant į tai, yra būtina išanalizuoti bankroto administravimo institutą, kadangi jis turi teigiamos įtakos ekonomikos stabilumui.

Darbo objektas – bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo institutas.

Hipotezė – darbe daroma prielaida, jog Lietuvos Respublikos teisės aktai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo nereguliuoja tiksliai ir aiškiai.

Darbo tikslas – atskleisti bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo teisinius aspektus.

Siekiant atskleisti užsibrėžtą tikslą, tyrimui keliami šie **uždaviniai**:

1. atskleisti bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo sampratą;
2. išanalizuoti administravimo veiksmus, susijusius su kreditoriais, bankrutuojančia ir bankrutavusia įmone, trečiaisiais asmenimis;
3. panagrinėti bankroto administratoriaus teisinės atsakomybės aspektus.

Darbas susideda iš įvado, penkių dėstymo dalių, išvadų bei pasiūlymų.

Pirmoje dėstymo dalyje dėmesys skiriamas bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo sampratai. Remiantis Lietuvos Respublikoje taikomais teisės aktais, apibrėžiamos pagrindinės sąvokos. Doktrinos pagalba administravimo veiksmai suskirstomi į tam tikras kategorijas, kuriomis remiasi tolesnė darbo struktūra.

Antroje dalyje analizuojami administravimo veiksmai, susiję su kreditoriais. Šioje dalyje yra atkreipiamas dėmesys į reglamentavimo niuansus, susijusius su kreditorių reikalavimų sąrašo sudarymu, jų ginčijimu bei tenkinimu. Taip pat analizuojama, kokiomis priemonėmis ir būdais pasireiškia kreditorių teisių ir interesų gynyba bei iš to išplaukiantys niuansai.

Trečioje dalyje aptariama administratoriaus kompetencija pačios įmonės atžvilgiu. Analizuojami turto realizavimo probleminiai aspektai, administravimo veiksmai, susiję su įmonės ūkinės komercinės veiklos vykdymu bei šio subjekto atstovavimu teisme ir kreditorių susirinkimuose.

Ketvirta dalis yra skirta administratoriaus santykių su teismais ir trečiaisiais asmenimis analizei. Šiame skyriuje, pirmiausiai, pagrindžiama, kodėl pasirinktas toks išskyrimas. Toliau, pasitelkiant teismų praktiką bei specialiąją literatūrą, yra analizuojamos administratoriaus teisės ir pareigos teismų atžvilgiu bei administratoriaus pareiga informuoti suinteresuotus asmenis apie bankroto proceso pradžią, vyksmą, rezultatus.

Ankstesniuose darbo skyriuose atlikta analizė suformavo prielaidas penktai darbo daliai, skirtai išanalizuoti administratoriaus atsakomybę už netinkamą administravimą. Joje analizuojama administratoriaus civilinė atsakomybė, keliamas klausimas dėl deliktinės atsakomybės taikymo.

Darbo pabaigoje apibendrinti gauti rezultatai ir pateikiamos pagrindinės išvados bei pasiūlymai.

Darbe naudojami šie **metodai**:

1. sisteminės analizės metodas – naudojantis šiuo metodu analizuojami Lietuvos Respublikoje taikomi nacionaliniai bei Europos Sąjungos teisės aktai;
2. empirinės analizės metodas – šio metodo pagalba analizuojama teisinė literatūra, Lietuvos teismų plėtojama jurisprudencija, aktuali bankroto administravimo veiksmų analizei;
3. lyginamasis metodas – panaudojant šį metodą lyginamas dabartinis ir ankstesnis reglamentavimas, įvertinami pasikeitimai reguliavime;
4. apibendrinimo metodas – šio metodo pagalba susisteminta išanalizuota medžiaga.

I SKYRIUS. BANKRUTUOJANČIOS IR BANKRUTAVUSIOS ĮMONĖS ADMINISTRAVIMO SAMPRATA

Norint atskleisti bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo sąvoką, pirmiausia, yra tikslinga apibrėžti, kokia yra bankrutuojanti ir kokia yra bankrutavusi įmonė. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo⁴ (toliau – Įmonių bankroto įstatymas, ĮBĮ) 1 str. 1 d. įtvirtinta, jog šis įstatymas reglamentuoja tik įmonių bankroto procesą. Iš šios normos išplaukia keletas bankroto procesinio teismo ribojimų. Bankroto procesinis teismumas - tai subjekto galimybė būti tuo bankroto teisės subjektu, kurio atžvilgiu gali būti vykdomas bankroto procesas tiek teismo, tiek ne teismo tvarka.⁵ Vienas iš ribojimų pasireiškia tuo, jog ne visų juridinių asmenų atžvilgiu gali būti vykdomos bankroto procedūros. ĮBĮ 1 str. 2 d. nustatyta bendroji taisyklė, jog įstatymas taikomas visiems juridiniams asmenims, įregistruotiems Lietuvos Respublikoje, išskyrus biudžetines įstaigas, politines partijas, profesines sąjungas, religines bendruomenes ir bendrijas. Antra, bankroto procedūros gali būti vykdomos tik savarankiškų juridinių asmenų atžvilgiu. Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁶ (toliau – CK) 2.53 str. 2 d., 2.56 str. 3d., juridinio asmens filialas, atstovybė ar kitoks struktūrinis padalinys nėra pripažįstami juridiniais asmenimis. Taigi minėti subjektai neturi ir bankroto procesinio teismo.

ĮBĮ 2 str. 4 p. bankrutuojanti įmonė apibrėžiama, kaip įmonė, kuriai iškelta bankroto byla arba kurios bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka. Bankrutuojančios įmonės statusą įmonė įgyja įsigaliojus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą ar įmonės kreditorių susirinkimui priėmus nutarimą bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka. Pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei turi teisę pateikti įmonės kreditoriai, savininkai, įmonės administracijos vadovas ar įmonės likvidatorius, jei yra tenkinama bent viena Įmonių bankroto įstatymo 4 str. sąlyga. Bankroto procesas ne teismo tvarka vykdomas laikantis Įmonių bankroto įstatymo, o teismo funkcijos yra priskiriamos kreditorių susirinkimui.

Įmonių bankroto įstatymo 2 str. 5 d. bankrutavusia įmone yra laikoma teismo, o kai bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka, - kreditorių susirinkimo pripažinta bankrutavusia ir dėl to likviduojama įmonė. Bankrutavusios įmonės statusą įmonė įgyja įsigaliojus teismo nutarčiai pripažinti įmonę bankrutavusia, kai dėl to pradedamos vykdyti įmonės likvidavimo procedūros, ar įmonės kreditorių susirinkimui priėmus nutarimą pripažinti įmonę bankrutavusia, kai dėl to pradedamos vykdyti įmonės likvidavimo procedūros. Įstatyme yra aiškiai pasakyta,

⁴ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 2001 m., Nr. 31-1010, aktuali redakcija

⁵ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji dalis – Vilnius: Justitia, 2009 m., 213 psl.

⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios, 2000 m., Nr. 74 – 2262, aktuali redakcija

kad teismas pripažįsta įmonę bankrutavusia ir priima nutartį likviduoti įmonę, jei per 3 mėn. nuo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos nebuvo priimta nutartis dėl taikos sutarties sudarymo ir jei terminas teismo nebuvo pratęstas. Įmonių bankroto įstatymo komentaro autorių⁷ nuomone, bankrutavusia įmone yra pripažįstama tokia įmonė, kuri tęsdama savo veiklą nebėra pajėgi visiškai atsiskaityti su savo kreditoriais. Autoriai išskiria keletą kriterijų, kuomet laikoma, jog įmonė nėra pajėgi patenkinti kreditorių teisėtų reikalavimų:

1. įmonės turimų ir/ar numatomų gauti lėšų neužtenka patenkinti visus kreditorių teisėtus reikalavimus;
2. jos ūkinės komercinės veiklos tęsimas yra netikslingas, kadangi jis nemažina įmonės kreditorių patirtų nuostolių, t.y. numatoma tolesnė įmonės ūkinė komercinė veikla bus nuostolinga;
3. įmonė nepajėgi susitarti su kreditoriais dėl nuolaidų, kurios leistų įmonei tęsti veiklą, kartu įvykdyti sumažintus įsipareigojimus kreditoriams.

Atskleidus bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės sąvokas, galima pereiti prie tokių įmonių administravimo sampratos atskleidimo. Įmonių bankroto įstatyme nėra pateikta bankrutuojančių ar bankrutavusių įmonių administravimo sąvoka. Įstatymo 2 str. 2 p. yra pateikta tik bankroto proceso definicija, t.y. teismo arba ne teismo tvarka vykdomų įmonės bankroto procedūrų visuma. Taigi darytina išvada, jog bankroto procedūromis laikytini bet kokie įstatymo numatyti veiksmai, atliekami įmonės bankroto metu, įmonės valdymo organų, įmonės savininkų, bankroto administratorių, kreditorių. Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimas yra viena iš bankroto proceso sudedamųjų dalių. Šiuo atveju centrinė figūra yra bankroto administratorius, kadangi jis tiesiogiai dalyvauja bankroto procese, atlieka esminius veiksmus ir priima reikšmingus sprendimus. ĮBĮ 11 str. 1 d. bankroto administratorius apibrėžiamas kaip teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas ir tokią teisę įgijęs teisės aktu nustatyta tvarka. Doktrinoje⁸, įvertinus visas šiam subjektui įstatymo priskirtas funkcijas, pateikiama tokia bankroto administratoriaus definicija – tai teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, ĮBĮ nustatyta tvarka valdantis, naudojantis bankrutuojančios įmonės turta, bankuose esamas lėšas ir jomis disponuojantis, privalantis užtikrinti įmonės turto apsaugą, vadovaujantis jos ūkinei komercinei veiklai, privalantis ginti visų kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesus, organizuojantis ir vykdomas visus būtinus bankroto proceso darbus. Šios definicijos viena kitą papildo ir iš jų išplaukia išvada, jog administratorius yra itin plačius įgaliojimus bankroto procese turintis asmuo ir jo veiksmai yra svarbus veiksnys, lemiantis bankroto proceso eigą ir rezultatus. Tačiau

⁷ Bivainis J. ir kt. Įmonių bankroto įstatymo komentaras // Verslo ir komercinė teisė, 2002 m., Nr. 2-3, 118 psl.

⁸ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji dalis – Vilnius: Justitia, 2009 m., 260 psl.

atkreiptinas dėmesys į tai, jog tais atvejais, kai bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka, administratorių skiriantis subjektas yra kreditorių susirinkimas. Vis dėlto aiškaus atsakymo dėl bankroto administratoriaus statuso bankroto procese nepateikia nei doktrina, nei teismų praktika. Pvz., Vokietijoje bankroto teisės specialistai išskiria keletą teorijų, pagrindžiančių bankroto administratoriaus teisinį statusą⁹:

- Kreditoriaus atstovo teorija, pagal kurią bankroto administratorius yra įstatyminis kreditorių atstovas, tačiau ši teorija nebesulaukia palaikymo, argumentuojant tuo, jog bankroto procese veikia daug kreditorių, kurie gali turėti priešingus interesus, todėl nėra vieningos visumos, kurią bankroto administratorius galėtų atstovauti;
- Skolininko atstovo teorija, teigianti, jog bankroto administratorius yra įstatyminis bankrutuojančios įmonės atstovas, turintis ribotas atstovavimo galias, t.y. atstovaujantis tiek, kiek reikia bankroto tikslams pasiekti. Deja, ši teorija nepajėgi paaiškinti, kodėl administratorius gina ne tik įmonės, bet ir kreditorių interesus, kodėl sutartį su administratoriumi sudaro ne skolininkas;
- Įmonės organo teorija, įmonės turtą apibūdinanti kaip kvazijuridinį asmenį, o bankroto administratorių laikanti jo atstovu;
- Tarnybos teorija, pagal kurią bankroto administratorius laikomas savarankišku asmeniu, proceso šalimi pagal įstatymą, veikiančia vietoj skolininko. Šios teorijos esmė ta, jog bankroto administratorius nėra valstybės tarnautojas, jo teisės ir pareigos yra nustatytos įstatymo, o jo veiklą prižiūri teismas.

Lietuvos teismai kartais išreiškia nuomonę, jog bankroto administratorius yra bankrutuojančios įmonės atstovas: „Atstovo, kaip įmonės bankroto administratoriaus, atstovaujančio bankrutuojančiai įmonei, kuriam Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas suteikia teisę valdyti ir naudoti bankrutuojančios įmonės turtą bei lėšas...“¹⁰, kartais įvardija jį kaip asmenį, atstovaujantį kreditorių interesus: „Tačiau iš Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nuostatų akivaizdu, kad administratoriaus pagrindinė funkcija – ginti ir atstovauti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesams.“¹¹ Darbo autorė, remdamasi tuo, kas išdėstyta, yra linkusi palaikyti skolininko atstovo teoriją kaip pagrindžiančią bankroto administratoriaus teisinį statusą.

⁹ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga – Vilnius: Justitia, 2009 m., 261-262 psl.

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje AB bankas „Nord/LB Lietuva“ v. UAB „Versluva“, bylos Nr. 3K-3-640/2005

¹¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltic Retail“ v. UAB „Verslo reorganizavimo ir audito paslaugos“, bylos Nr. 2A-224/2005

Kadangi bankroto administratorius yra vienas svarbiausių bankroto procedūrų subjektų, ĮBĮ yra skiriama pakankamai daug dėmesio jo statusui reglamentuoti. Įmonių bankroto įstatymo komentaro¹² autoriai siūlo bankroto administratoriaus funkcijas grupuoti sekančiai:

1. funkcijos ir įgalinimai, susiję su įmonės turto administravimu ir turto realizavimu;
2. funkcijos ir įgalinimai, susiję su įmonės veiklos vykdymu ir užbaigimu;
3. funkcijos ir įgalinimai, susiję su įmonės atstovavimu ir bankrutuojančios įmonės interesų gynimu;
4. funkcijos ir įgalinimai, susiję su įmonės įsipareigojimų įmonės kreditoriams vykdymu;
5. funkcijos ir įgalinimai, susiję su suinteresuotų asmenų informavimu apie įmonės bankroto proceso vykdymą;
6. kitos su bankroto procesu susijusios funkcijos ir įgalinimai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog šiuo atveju yra klasifikuojamos administratoriaus funkcijos tik bankrutuojančios įmonės aspektu, tuo tarpu bankrutavusios įmonės likvidavimo procese administratoriaus funkcijų klasifikacija nėra išsami. Autoriai¹³ išskiria tokias grupes: esmines bankroto administratoriaus funkcijas, kurias jis privalo vykdyti likviduojant įmonę ir iki jos likvidavimo procedūrų pradžios; funkcijos, kurias vykdant turi būti užtikrinamas kitų įstatymų reikalavimų įgyvendinimas; turto, likusio atsiskaičius su visais kreditoriais, grąžinimas bankrutavusios įmonės dalyviams; veiksmai, kuriuos vykdant siekiama, kad teismas priimtų sprendimą dėl įmonės pabaigos, po kurio būtų galima išregistruoti įmonę; duomenų pateikimas Įmonių bankroto departamentui prie Ūkio ministerijos; suinteresuotų asmenų ar institucijų informavimas apie teismo nutartį likviduoti bankrutavusią įmonę.

Kiti autoriai¹⁴ bankroto administratoriaus funkcijas sąlygiškai klasifikuoja į dvi grupes:

1. Funkcijos, atliekamos iki pirmojo kreditorių susirinkimo, kurios apima tokius administratoriaus darbus kaip įmonės turto valdymo perėmimas, bankroto procedūrų vykdymas, pranešimas apie iškeltą bankroto bylą ir su tuo susijusių duomenų pateikimas įvairioms institucijoms, įskaitant ir kreditorius ir t.t.;
2. Funkcijos, atliekamos po pirmojo kreditorių susirinkimo, į kurias patenka tokie bankroto administratoriaus veiksmai, kaip dokumentų, reikalingų kreditorių susirinkimams organizuoti, parengimas, įmonės sandorių tikrinimas, kreditorių reikalavimų tenkinimo vykdymas ĮBĮ nustatyta tvarka ir t.t.

¹² Bivainis J. ir kt. Įmonių bankroto įstatymo komentaras // Verslo ir komercinė teisė, 2002 m., Nr. 2-3, 83-85 psl.

¹³ Ten pat, 119-120 str.

¹⁴ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga – Vilnius: Justitia, 2009m., 273 psl.

Antrąją klasifikaciją galima remtis tuo atveju, kai bankroto procesas vyksta įprasta teismo tvarka. Praktikoje bankroto administratorius vykdo nemažai funkcijų iki bankroto proceso pradžios, o kai kurias klasifikacijoje įvardijamas funkcijas ir viso bankroto proceso metu.

Užsienio autoriai siūlo kiek kitokią klasifikaciją. B. Hanningan¹⁵ administratoriaus bankrutuojančios įmonės atveju funkcijas klasifikuoja sekančiai:

1. siūlymų, kaip jis pasieks administravimo tikslą, teikimas kreditoriams;
2. kreditorių susirinkimo iniciavimas;
3. vadovavimas verslui, t.y. teisė valdyti, disponuoti įmonės turtu, teisė skolintis ir skolinti pinigų, teisė imtis visų reikiamų teisinių veiksmų ir t.t.;
4. turto paskirstymas tarp kreditorių.

Bankrutavusios įmonės atveju autorė funkcijas skirsto į tris grupes:

1. veiksmai, atliekami gavus kreditorių susirinkimo pritarimą savanoriško likvidavimo atveju arba teismo pritarimą privalomo likvidavimo atveju. Visiškas bet kokios eilės kreditorių reikalavimų patenkinimas, susitarimų su kreditoriais ar ieškovais sudarymas ir pan.;
2. papildomos funkcijos, kurioms įgyvendinti nereikia kreditorių susirinkimo pritarimo savanoriško likvidavimo atveju, tačiau priverstinio likvidavimo atveju teismo sutikimas yra reikalingas. Bet kokių teisinių procedūrų įmonės vardu ir naudai iniciavimas, įmonės veiklos vykdymas, tęsimas tiek ilgai, kiek reikalinga, kad likvidavimas būtų naudingas kompanijai;
3. funkcijos, kurioms įgyvendinti nereikia kreditorių susirinkimo ar teismo pritarimo atitinkamai savanoriško ar priverstinio likvidavimo atveju. Įmonės turto pardavimas, dokumentų pateikimas, įmonės lėšų naudojimas siekiant apsaugoti įmonės turtą ir t.t.

Darbo autorės nuomone, nei viena iš šių klasifikacijų nėra tinkama siekiant atskleisti darbo temą, nes jose administravimo veiksmai klasifikuojami atskirai bankrutuojančios įmonės ir bankrutavusios įmonės atveju. Dėl darbo temos specifikos padaryti takoskyrą tarp bankrutuojančios įmonės administravimo veiksmų ir bankrutavusios įmonės administravimo veiksmų tam tikrais atvejais gali būti itin sudėtinga. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pasiremiant ĮBĮ nuostatomis bei anksčiau pateiktomis autorių nuomonėmis, administravimo veiksmus būtų galima suskirstyti į keletą kategorijų:

1. Administravimo veiksmai, susiję su kreditoriais;
2. Administravimo veiksmai, susiję su bankrutuojančia ir bankrutavusia įmone (toliau – įmone);

---

¹⁵ Hanningan B. Company law- Oxford, New York: Oxford University Press, 2009, p. 267.

3. Administratoriaus veiksmai, susiję su trečiaisiais asmenimis.

II SKYRIUS. ADMINISTRAVIMO VEIKSMAI, SUSIJĘ SU KREDITORIAIS

Vieni svarbiausių bankroto proceso dalyvių yra įmonės kreditoriai. Pagal ĮBĮ 3 str. įmonės kreditoriais yra laikomi fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus. Nors įstatyme pateikiamas nebaigtinis kreditorių sąrašas, tačiau doktrinoje ir praktikoje laikomasi pozicijos, jog kreditoriumi bankroto procese, pirmiausia, pripažįstamas tik toks asmuo, kuris turi turtinio pobūdžio reikalavimo teisę į įmonę. Tokia pozicija grindžiama tuo, kad pagrindinis kreditorių tikslas bankroto procese – patenkinti finansinius reikalavimus iš įmonės turto. Kreditoriai, siekdami šio tikslo, gali naudotis tam tikromis teisėmis, kurios gali būti klasifikuojamos į individualias, individualias kvalifikuotų kreditorių teises bei kolektyvines.¹⁶ Dėl suteikiamų teisių apimties bankroto procese kreditoriai įvardijami bankroto proceso šeiminkais. Teismų praktikoje sutinkama nuomonė, jog savo teises ir teisėtus interesus kreditoriai įgyvendina ne tiesiogiai, o per kreditorių susirinkimą ar teismo paskirtą administratorių¹⁷. Taigi bankroto administratorius, vykdydamas bankroto procedūras, ne tik siekia pagrindinio bankroto proceso tikslo – kreditorių reikalavimų patenkinimo, bet ir yra subjektas, kurio pagalba kreditoriai gali įgyvendinti kai kurias savo teises. Taigi remiantis ĮBĮ nuostatomis, administravimo veiksmų, susijusių su kreditoriais, kategorijai galima priskirti šias administratoriaus funkcijas: visų kreditorių teisių ir interesų gynība, kreditorių reikalavimų sąrašo sudarymas, kreditorių reikalavimų tenkinimas.

2.1. Kreditorių teisių ir interesų gynība

Kreditorių teisių ir interesų gynība yra vienas pagrindinių administratoriaus veiklos aspektų. Kreditorių teisių ir interesų gynybą galima suvokti dvejopai: ĮBĮ penktojo skirsnio kontekste, išgryninant nuostatas, skirtas būtent kreditorių interesų gynybai ir bankroto administravimo veiksams, arba CK nuostatų kontekste, skirtų kreditorių teisių gynimui. ĮBĮ penktajame skirsnyje ypatingas dėmesys ir yra skiriamas būtent kreditoriams kaip bankroto procese svarbiausiai asmenų grupei. Galima išskirti tokius kreditorių interesų ir teisių gynbos būdus: disponavimas bankrutuojančios įmonės turtu, bankrutuojančios įmonės įsipareigojimų ir įsipareigojimų jai vykdymas, darbo santykių klausimų sprendimas. Kadangi minėti klausimai yra glaudžiai susiję ir su pačia įmone, šiame poskyryje jie bus analizuojami tiek, kiek susiję su kreditorių interesų gynimu, išskyrus paskutinį aspektą – jis bus aptartas sekančiame skyriuje.

¹⁶ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga – Vilnius: Justitia, 2009 m., 248 psl.

¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltijos garantas“ v. UAB „Gora“, bylos Nr. 2A-304/2005.

Nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos įmonės turto, lėšų valdymo, naudojimo, disponavimo teisė imperatyviai suteikta tik administratoriui. Sprendimus dėl bankrutuojančios įmonės turto valdymo, naudojimo, disponavimo jis priima vienasmeniškai, nepriklausomai nuo įmonės steigimo dokumentuose nustatytų apribojimų, ir tokia jo teisė yra ribojama tik ĮBĮ, teismo ir kreditorių susirinkimo sprendimais. Toks nuosavybės teisės ribojimas yra reikšminga bankroto bylos iškėlimo teisinė pasekmė, užtikrinanti tiek bankrutuojančios įmonės, tiek jos kreditorių teisių apsaugą, nes skolininkas netenka galimybės daryti kokią nors įtaką jo žinioje buvusio turto likimui.¹⁸ Bankrutuojančios įmonės turto perdavimas administratoriui grindžiamas būtinybe apriboti galimybes po bankroto bylos iškėlimo įmonės turtą iššvaistyti, perduoti jį kitiems asmenims ar kitaip sumažinti bendro įmonės turto vertę. Taipogi užkirsti kelią situacijoms, kai kurio nors vieno ar kelių kreditorių reikalavimai yra patenkinami visiškai, taip nepaliekant galimybės kitų kreditorių reikalavimų patenkinimui. ĮBĮ nėra pateiktos autonomiškos „įmonės turtas“ definicijos. Sistemiška teisės normų analizė suponuoja išvadą, jog ši sąvoka apima bet kokią įmonės turtą, kuris gali būti civilinės apyvartos objektu, t.y. turi tam tikrą pinigines išraiškos vertę. Įmonės turtas šiame kontekste turėtų būti traktuojamas kaip materialusis ir nematerialusis turtas.

ĮBĮ 10 str. 7 d. 1 p. nurodyta, jog įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, įmonės valdymo organai privalo perduoti administratoriui įmonės turtą pagal balansą, sudarytą nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos duomenimis, ir visus dokumentus, o tais atvejais, kai įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės, jos savininkas privalo pateikti administratoriui ir viso savo turimo turto sąrašą. Jau minėta anksčiau, kad tokiu atveju turtą valdo, naudoja, juo disponuoja tik administratorius. Taigi kyla pagrįstas klausimas – ar individualios įmonės bankroto atveju administratoriaus žinion pereina ir asmeninis savininko turtas bei turtas, priklausantis jam bendrosios jungtinės nuosavybės teise? Atlikus sisteminę bei lyginamąją ĮBĮ teisės normų analizę, matyti, jog šis klausimas nebuvo spręstas. Doktrinoje pripažįstama, kad bankroto teisėje vyrauja mišrusis reguliavimo metodas, tačiau dominuojantis vis dėlto yra imperatyvusis. Pastarojo metodo esmė – galima viskas, kas leidžiama įstatymo. Tai suponuoja išvadą, jog individualios įmonės savininkui priklausantis asmeninės ar bendrosios jungtinės nuosavybės teise turtas administratoriui neturėtų būti perduodamas saugoti, juo labiau naudoti, valdyti, disponuoti, nes ĮBĮ tokios galimybės nenumato. Be to, darbo autorės nuomone, priešingas reguliavimas pažeistų proporcingumo principą.

Administratoriaus kompetencijai yra priskirtas ir visų bankrutuojančios įmonės įsipareigojimų vykdymo klausimų sprendimas. Jis sprendžia dėl įsipareigojimų pagal anksčiau sudarytas sutartis vykdymo, tačiau priimdamas tokį sprendimą turi atsižvelgti į ĮBĮ nustatytus

---

¹⁸ Bivainis J. Įmonių bankroto teisinis reguliavimas // Teisės problemos, 1998 m., Nr. 3-4, 71 psl.

ribojimus, pvz., administratorius turi teisę priimti sprendimą dėl įsipareigojimų vykdymo pagal ankstesnes sutartis tik tuomet, jei tokia veikla bus mažinami įmonės nuostoliai. Jei administratorius, įvertinęs sandorį, pripažįsta jį nenaudingą įmonei, jis turi teisę priimti sprendimą įmonei savo įsipareigojimų pagal tokį sandorį nevykdyti. Po administratoriaus pranešimo suinteresuotiems asmenims apie sprendimą dėl sandorio nevykdymo, sutartis laikoma pasibaigusia ir kita sutarties šalis įgyja reikalavimo teises, susijusias su sutarties nutraukimu. ĮBĮ nuostata dėl administratoriaus teisės priimti sprendimą dėl įsipareigojimų nevykdymo yra specialioji civilinėje teisėje galiojančiai nuostatai *pacta sunt servanda*.

Administratoriui ĮBĮ yra suteikta ir prerogatyva peržiūrėti bankrutuojančios įmonės sudarytus sandorius tam, kad nustatytų sandorius, kurie prieštarauja įmonės veiklos tikslams ir kurie turėjo įtakos tam, kad įmonė tapo nemokia. Jei sandoris yra nenaudingas įmonei, tokiu atveju administratorius, atsižvelgdamas į bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus, turi teisę kreiptis į teismą dėl tokio sandorio pripažinimo negaliojančiu. Kadangi ĮBĮ nėra nustatyti savarankiški sandorių negaliojimo pagrindai, o tik akcentuoti tam tikri ginčytinų sandorių požymiai, bankroto administratorius kreditorių interesus ir teises gali ginti ginčydamas sandorius CK nustatytais bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais bei vadovaudamasis CK IV skyriaus nuostatomis. Šiuo atveju yra tikslinga atkreipti dėmesį į *actio Pauliana* institutą dėl teisinių padarinių bankroto bylos atveju. Pagal CK 6.66 str. 4 d. sandorį pripažinus negaliojančiu teisinės pasekmės kyla tik ieškinį dėl tokio sandorio pripažinimo negaliojančiu pareiškusiam kreditoriui. Tačiau bankroto teisėje egzistuoja individualaus išieškojimo negalimumo principas, tad CK 6.66 str. yra taikytinas su ĮBĮ 35 str. Taigi teismui pripažinus bankrutuojančios įmonės sandorį negaliojančiu pagal minėtą CK nuostatą turtas yra grąžinamas į bendrą bankroto masę ir naudojamas atsiskaityti su visais kreditoriais ĮBĮ nustatyta tvarka, o ne nukreipiamas konkretaus kreditoriaus reikalavimo patenkinimui. Kai bankroto administratorius, atstovaudamas kreditorių interesams, ginčija įmonės sandorį *actio Pauliana* pagrindu, vienerių metų ieškinio senaties terminas taikytinas remiantis ĮBĮ 11 str. 3 d. 8 p., t.y. administratorius apie sandorius sužino nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT)¹⁹ savo jurisprudencijoje išskyrė *actio Pauliana* instituto taikymo sąlygas:

1. kreditorius turi turėti neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę, t.y. skolininkas turi būti neįvykdęs visos ar dalies prievolės ar ją įvykdęs netinkamai;
2. ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises. CK 6.66 str. 1 d. pateiktas sąrašas atveju, iš kurių įrodžius bent vieną, laikytina, jog sandoris pažeidžia kreditorių teises: dėl sudaryto sandorio skolininkas tampa nemokus, skolininkas,

---

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. A-31 // Teismų praktika, 2008m., Nr. 29

būdamas nemokus, suteikia pirmenybę kitam kreditoriui arba kitaip pažeidžiamos kreditoriaus teisės. Šiuo atveju nemokumas yra traktuojamas kitaip nei ĮBĮ;

3. neturi būti suėjęs vienerių metų ieškinio senaties terminas;
4. skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio;
5. skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditoriaus teises;
6. trečiasis asmuo, sudaręs dvišalį atlygintinį sandorį su skolininku, buvo nesąžiningas;
7. kreditoriaus reikalavimas nukreipiamas į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą ar jo vertę tiek, kiek būtina šiam reikalavimui tenkinti.

Taigi iš to, kas pasakyta, darytina išvada, kad kreditorių teisių ir interesų gynybą reikia traktuoti tiek ĮBĮ, tiek CK nuostatų kontekste.

ĮBĮ 11 str. 3 d. 8 p. įpareigoja administratorių patikrinti įmonės sandorius, sudarytus ne per mažesnę kaip 36 mėnesių terminą, iki bankroto bylos iškėlimo. Ši norma nustato administratoriui pareigą patikrinti tik įmonės sandorius, kurie turėjo įtakos įmonės mokumui, atsiskaitymui su kreditoriais ir t.t. Į subjektų ratą, kuriam taikomas ĮBĮ, patenka ir neribotos civilinės atsakomybės juridiniai asmenys. Taigi galimos tokios situacijos, kai tokio juridinio asmens savininkas, kaip fizinis asmuo, tyčia ar ne sudaro sau nenaudingus sandorius, kurie gali mažinti jo turtą, pabloginti finansines galimybes atsiskaityti su kreditoriais ir pan. Kyla klausimas, ar bankroto administratorius, kuris privalo ginti kreditorių interesus, gali, o galbūt net privalo tikrinti tokius asmeninius savininko sandorius, kadangi į bankroto procesą yra įtraukiami ir savininko kaip fizinio asmens kreditoriai? Teisiškai tokia situacija nėra reglamentuota, teisinio precedento šiuo klausimu taip pat nėra sukurta. Tačiau atsižvelgiant į bankroto administratoriaus statusą, administravimo veiksmų tikslus, galima daryti išvadą, jog tuomet, kai tokie asmeniniai sandoriai pažeidžia kreditorių ar net pačios bankrutuojančios įmonės interesus, administratorius galėtų tokius sandorius ginčyti, pasinaudodamas jau minėtu CK 6.66 str. Tokiu atveju galbūt dėl teisinio tikrumo ir aiškumo netgi turėtų būti nustatyta pareiga administratoriui patikrinti savininko, kaip fizinio asmens, sudarytus sandorius, kai kyla pagrįsta abejonė dėl jų įtakos savininko mokumui, neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens interesams.

LAT²⁰ savo praktikoje yra išaiškinęs kaip turi būti ginamos kreditorių teisės, kai yra pažeidžiama tvarka dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo ir įmonė neteisėtai atsiskaito su vienu iš kreditorių. Toks prievolės įvykdymas yra traktuotinas kaip neteisėtas, o pagal CK 6.145 str. 1 d. neteisėtas turto gavimas yra pagrindas taikyti restituciją. Taigi bankroto administratorius, gindamas kreditorių interesus, privalo išreikalauti neteisėtai sumokėtas bankrutuojančios įmonės

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Omė“ v. antstolis D.J., bylos Nr. 3K-3-328/2008

lėšas iš jas gavusio kreditoriaus. Darytina išvada, jog ši taisyklė turi būti taikoma bet kokio turto neteisėto perleidimo kreditoriui atveju.

Taigi vienas pagrindinių administratoriaus veiklos aspektų yra kreditorių teisių ir interesų gynyba, pasireiškianti tokiais administratoriaus veiksmais kaip įmonės ir jos turto valdymas, įmonei nenaudingų sandorių ginčijimas. Nors sąvoka „įmonės turtas“ nėra įstatymiškai apibrėžta, darytina išvada, jog ji apima materialųjį ir nematerialųjį įmonės turtą. Kalbant apie turto valdymą, neaiškumą kelia individualios įmonės savininko kaip fizinio asmens turto ir turto, priklausančio jam bendrosios jungtinės nuosavybės teise, perėjimas administratoriaus žinion, kadangi šis aspektas nereglamentuotas. Taipogi nėra reglamentuojama tai, ar bankroto administratorius, gindamas kreditorių interesus, turi teisę ar pareigą tikrinti individualios įmonės savininko kaip fizinio asmens sandorius, turinčius įtakos jo mokumui.

2.2. Kreditorių reikalavimų sąrašo sudarymas

Bankrutuojančios įmonės kreditoriai įgyja ĮBĮ nustatytas kreditorių teises tik tuomet, kai jų reikalavimus patvirtina teismas. Pagal ĮBĮ 11 str. 3 d. 10 p. administratorius pagal pareikštus kreditorių reikalavimus, patikslintus pagal įmonės finansinės veiklos dokumentus, sudaro kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą, kurį pateikia tvirtinti teismui. Vertinant minėtą nuostatą, kyla pagrįstas klausimas – ar ši nuostata apima tik reikalavimus, atsiradusius iki bankroto proceso pradžios, ar apima ir bankroto proceso metu kilusius naujus kreditorių reikalavimus? Atsižvelgiant į tai, jog LAT savo praktikoje yra pasakęs, jog kreditoriai savo reikalavimus gali teikti viso bankroto proceso metu, be to, įstatymiškai kreditoriui nėra uždrausta perleisti savo reikalavimo teisę kitiems asmenims, darytina išvada, jog bankroto administratorius turi pareigą atnaujinti, patikslinti kreditorių reikalavimų sąrašą tam, kad būtų užtikrintas kreditorių interesų gynimo principas. Be to, svarbu pabrėžti tai, jog bankroto administratorius įtraukia į sąrašą ir pateikia teismui tvirtinti tik tuos reikalavimus, kuriuos pateikia kreditoriai savo iniciatyva, t.y. bankroto administratorius neįpareigojamas nustatyti visus galimus kreditorius ir savo iniciatyva įtraukti juos į sąrašą. Šiuo atveju galioja romėnų teisėje vyravęs principas, kad kiekvienas privalo pats ir laiku rūpintis savo teisių, interesų gynimu. Kitose valstybėse taip pat yra galioja šis principas. Pavyzdžiui, Didžiosios Britanijos teisės sistemoje²¹ esant įmonės likvidavimui teismine tvarka kiekvienas asmuo, teigiantis esantis kreditorius, turi savo iniciatyva pateikti pretenziją administratoriui. Taigi bendrosios teisės sistemoje administratoriui taip pat nėra uždedama pareiga nustatyti visus įmanomus kreditorius. Įdomu tai, jog terminai reikalavimų pateikimui nėra apibrėžti, tačiau administratorius, prieš paskelbdamas kvotą, turi informuoti tuos

---

²¹ Frieze S. Insolvency law – London: Logman, 1993, P. 19

kreditorius, apie kurių egzistavimą žino, bet kurie dar nėra pareiškę savo reikalavimų. Tokiame pranešime jis turi nustatyti terminą reikalavimų pareiškimui bei informuoti apie savo ketinimus nustatyti kvotas. Administratorius turi iširti kiekvieną reikalavimą ir priimti jį visą kaip pagrįstą arba tik jo dalį, arba turi teisę pagrįstai jį atmesti. Jis tol negali nustatyti kvotos, kol nėra ištyręs visų reikalavimų. Tokiu reguliavimu yra, tam tikra prasme, sukuriamas kreditorių apsaugos mechanizmas – kreditoriai patys turi reikšti reikalavimus, tačiau nepareiškus jų dėl tam tikrų objektyvių priežasčių, administratorius, žinodamas apie tokių kreditorių egzistavimą, privalo juos informuoti, kad ruošiamasi dalinti kvotas ir kad yra suteikiamas terminas pareikšti reikalavimus, kurie dar turės vis tiek būti įvertinti. Palyginus su šio klausimo reguliavimu Lietuvoje, matome, jog Didžiojoje Britanijoje administratorius neprivalo pateikti teismui tvirtinti kreditorių reikalavimų, kuriuos jis pats įvertino, tuo tarpu pagal ĮBĮ administratorius tik sudaro kreditorių reikalavimų sąrašą ir pateikia jį teismui tvirtinti. Toks prioritetų bendrosios teisės sistemoje nustatymas gali būti grindžiamas tuo, jog administratoriui yra suteikta prerogatyva vertinti kreditorių reikalavimus, kas vėliau yra pagrindas nustatinėjant kvotas²².

Jau minėta kreditorių reikalavimų sąrašo sudarymo tvarka pagal ĮBĮ 11 str. 3 d. 10 p. Tačiau šioje normoje įtvirtintas reguliavimas suponuoja išvadą, jog ne visi kreditoriai turi lygias galimybes sužinoti apie bankroto bylos iškėlimą. Jei ryšiai tarp verslo subjekto ir bankrutuojančios įmonės nebuvo nutrūkę arba nutrūko, bet egzistuoja rašytiniai dokumentai apie tam tikrus įsipareigojimus tarp šių šalių, tokie kreditoriai turi daugiau galimybių sužinoti apie bankroto bylos iškėlimą, nes šiuo atveju administratorius yra kaip papildomas garantas priminti kreditoriui apie jo teises. Tačiau problema gali kilti neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens atveju. Kai kurių kreditorių ryšiai gali būti nutrūkę su įmone arba jos savininku kaip fiziniu asmeniu, jie gali nieko nežinoti apie įmonei iškeltą bankroto bylą ir jų reikalavimai gali neatsispindėti apskaitos dokumentuose. ĮBĮ nenustato pareigos neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens savininkui pateikti savo, kaip fizinio asmens, kreditorių sąrašą, o administratoriui pasidomėti tokių kreditorių egzistavimu. Taigi dėl šių priežasčių įmanoma situacija, kad tokie kreditoriai sužinos per vėlai arba išvis nesužinos apie bankroto bylą. Be abejo, administratorius skelbia informaciją apie bankroto bylos iškėlimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, tačiau reikia atsižvelgti į tai, jog, dažniausiai, tokie kreditoriai gali turėti mažiau žinių, būti mažiau teisiškai išprusę ir informacijos paskelbimas būtent šiame leidinyje gali būti traktuojamas kaip nepakankamas. Taigi visi kreditoriai turi turėti panašias galimybes gauti informaciją apie neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens bankroto eigą, todėl turėtų būti nustatytas toks reguliavimas, kad bankroto administratorius turėtų pareigą

---

²² Ten pat, P.21

arba pasidomėti tokių reikalavimų egzistavimu, arba pranešti tokiems kreditoriams apie bankroto bylos iškėlimą, žinodamas apie jų egzistavimą.

Tais atvejais, kai kreditorių reikalavimai yra nepagrįsti, bankroto administratorius turi teisę juos ginčyti, tokiu būdu gindamas įmonės, iš kurios turto bus tenkami reikalavimai, ir kitų kreditorių interesus. Galima teigti, jog tai yra jo išimtinė teisė, nes ĮBĮ nenumato galimybės kreditoriams kreiptis į teismą ir ginčyti kitų kreditorių reikalavimų, jei abejoja jų pagrįstumu. Tokiu atveju kreditorius gali tik kreiptis su prašymu į administratorių ginčyti nepagrįstą kreditoriaus reikalavimą. Tačiau šiuo atveju neaišku, ar administratorius privalo vykdyti tokį prašymą ar gali atsisakyti. Atsižvelgiant į kreditoriaus reikalavimo patvirtinimo reikšmę, bankroto proceso koncentruotumo ir efektyvumo reikalingumą, galima daryti išvadą, jog bankroto administratorius turėtų įvertinti tokio prašymo pagrįstumą ir, jei prieina prie išvados, jog jis nepagrįstas, nevykdyti jo. V. Mikuckienės²³ teigimu, kreditorių reikalavimų ginčijimas kaip kreditorių teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimo mechanizmas nėra išimtinė įmonių bankroto administratoriaus prerogatyva, nes ir pats teismas gali pripažinti, jog administratorius įtraukė nepagrįstų kreditorių reikalavimų.

Taigi, remiantis tuo, kas išdėstyta, galime teigti, jog kreditorių reikalavimų sąrašo sudarymas yra bankroto administratoriaus pareiga, tačiau jis nėra įpareigojamas nustatyti visus galimus kreditorinius reikalavimus ir savo iniciatyva įtraukti juos į sąrašą, tačiau jis privalo nustatyta tvarka pranešti apie bankroto bylos iškėlimą, kad kreditoriai galėtų pareikšti savo reikalavimus bankrutuojančiai įmonei. Abejonių šiuo atveju kelia paskelbimo tvarka, t.y. ar yra pakankama paskelbti tik viename leidinyje. Sudarydamas kreditorių reikalavimų sąrašą, bankroto administratorius turi išimtinę teisę ginčyti nepagrįstus kreditorių reikalavimus.

2.3. Kreditorių reikalavimų tenkinimas

Kreditorių reikalavimų patenkinimas yra vienas pagrindinių bankroto proceso tikslų. Tačiau bankroto procese egzistuoja ribotų išteklių problema – skolininko turto neužtenka visiems kreditorių reikalavimams. Atsižvelgiant į šią problemą, vienas pagrindinių bankroto teisei keliamų tikslų – sukurti veiksmingą ir teisingą bankroto masės paskirstymo kreditoriams mechanizmą. Visi tos pačios eilės kreditoriai turi teisę į savo reikalavimų patenkinimą proporcingai pagal priklausančią kiekvienam jų sumą. Kreditorių reikalavimai yra tenkinami vadovaujantis ĮBĮ nustatyta tvarka. Pirmiausia, yra tenkinami įkeitimu ar hipoteka užtikrinti kreditorių reikalavimai iš lėšų, gautų pardavus įkeistą turtą, arba perduodant įkeistą turtą tiems kreditoriams. Tiek Lietuvos, tiek užsienio teisės teoretikai šiuos kreditorius traktuoja kaip

---

²³ Mikuckienė V. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 77(69), 37 psl.

privilegiuotus. ĮBĮ 2 str. 7p. įkeitimu ar hipoteka užtikrinti kreditorių reikalavimai apibrėžiami kaip pagal įkeitimo sutartį arba įregistruotą hipotekos ar įkeitimo lakštą kreditoriaus įgyta teisė reikalauti parduoti įkeistą turtą ir iš gautų lėšų pirmiausia tenkinti šio kreditoriaus reikalavimus, o jei įkeisto turto parduoti nepavyksta, tuomet perduoti pastarąjį jo nuosavybėn. Tokia teisė kreditoriui atsiranda, kai įmonė neįvykdė įkeitimu ar hipoteka užtikrintos prievolės. Ši definicija formuluojama remiantis CK normomis, reguliuojančiomis įkeitimo ir hipotekos institutus. Atitinkamai CK 4.198 str. 1d. įkeitimas apibrėžiamas kaip esamo ar būsimos skolinio įsipareigojimo įvykdymą užtikrinantis kilnojamojo daikto ar turtinių teisių įkeitimas, kai įkeitimo objektas perduodamas kreditoriui, trečiajam asmeniui ar paliekamas įkaito davėjui, o hipoteka pagal CK 4.170 str. 1d. – tai esamo ar būsimos skolinio įsipareigojimo įvykdymą užtikrinantis nekilnojamojo daikto įkeitimas, kai įkeistas daiktas nėra perduodamas kreditoriui. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, galime matyti, kad iš šių institutų paskirties bei esmės ir išplaukia šios kreditorių rūšies dvi pagrindinės teisės: jų reikalavimų tenkinimo ne eilės tvarka, t.y. pirmiau visų kitų kreditorių, bei įkeisto turto, jei nepavyksta jo parduoti, perdavimas kreditoriaus nuosavybėn. Pastaroji nuostata buvo įtvirtinta tik 2000 m. ĮBĮ redakcijoje, o 1997 m. redakcijoje²⁴ galimybės perduoti turtą nebuvimas sąlygojo tam tikrų problemų, pvz., dėl turto likvidumo.

Taigi šiuo atveju yra suteikiama papildoma apsauga vienai subjektų kategorijai, taip apribojant kitų subjektų teises ir apsaugos apimtį. Pagal ĮBĮ 33 str. 3 d. įkeistas turtas turi būti perduodamas iš varžytynių, laikantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Nr. 831 patvirtintos Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių turto pardavimo iš varžytynių tvarkos²⁵. Jei turto nepavyksta parduoti, tada jis yra perduodamas įkaito turėtojui arba hipotekos kreditoriui. Tačiau įkaito turėtojas perimti neparduotą turtą tik tuo atveju, jeigu jis buvo pardavinėjamas varžytynėse kaip atskiras vienetas ir buvo galimybė tą turtą įsigyti atskirai. Bankroto administratorius įkeisto turto vertę perdavimo atveju įvertina vadovaudamasis aukščiau minėtu Vyriausybės nutarimu. Pagal ĮBĮ 34 str. jei bankroto administratorius realizuoja įkeistą turtą už didesnę kainą nei įkeitimu ar hipoteka užtikrintų reikalavimų suma, tokių lėšų likutis yra skiriamas kitų kreditorių reikalavimų tenkinimui bendra tvarka. Teisės doktrinoje²⁶ ĮBĮ 34 str. aiškinamas šiek tiek plačiau - jei bankroto administratoriui pardavus įkeistą turtą, gautų lėšų neužtenka arba įkeisto turto perdavimo kreditoriui atveju perduodamo turto vertė yra nepakankama visiškai patenkinti kreditoriaus reikalavimą, likusi kreditoriaus reikalavimo dalis turi būti tenkinama bendra tvarka, t.y. pagal ĮBĮ 35 str.

²⁴ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 1997 m., Nr. 64-1500

²⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 831 "Dėl bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos patvirtinimo" // Valstybės žinios, 2001 m., Nr. 58-2090

²⁶ Bivainis J. ir kt. Įmonių bankroto įstatymo komentaras // Verslo ir komercinė teisė, 2002 m., Nr. 2-3, 126 psl.

ĮBI nėra užsimenama apie dar vieną kreditorių interesų tenkinimą ne bendrąja tvarka – finansinio įkaito atvejį, kuomet, galima sakyti, bankroto administratorius yra eliminuojamas iš tam tikro įmonės turto realizavimo proceso. ĮBI 1 str. 4 d. tik užsimenama, jog jis taikomas tiek, kiek neprieštarauja Finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymui. Finansinio užtikrinimo teisiniu reguliavimu yra sudaroma galimybė šalims sutarti išimti tam tikrą objektų dalį iš bankroto masės ir nustatyti, kad jis bus realizuotas kreditoriaus, kuris nėra saistomas bankroto procedūrų, o ne administratorius. S. Kavalnės²⁷ nuomone, tokiu atveju tam tikras objektas įgyja imunitetą bankroto teisei ir yra sudaromos prielaidos individualaus išieškojimo galimybei. Palyginkime, pvz., su įkeitimu ar hipoteka užtikrinto reikalavimo atveju: įkaito turėtojas neturi teisės vienašališkai realizuoti jam įkeisto turto – turto disponavimo, naudojimo ir valdymo teisė yra suteikta tik administratoriui. Toks finansinio užtikrinimo susitarimų teisinis reguliavimas yra suponuotas fakto, jog finansinių priemonių vertė kapitalo rinkose greitai kinta ir skubiai finansinio užstato nerealizavus, jo vertė gali sumažėti ir nebeatlikti užtikrinamosios funkcijos. Finansinio užstato turėtojas turi teisę vienašališkai realizuoti finansinį užstatą susitarime nustatytais sąlygomis, net jei bankroto administratorius ir kreipiasi į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir jos yra taikomos. S. Kavalnės teigimu, jei finansinio užstato turėtojas įgyvendina šią teisę, jo veiksmai neturėtų būti traktuojami kaip atitinkantys CK 6.246 str. 1 d. įvardytus požymius ir jam neturi būti taikoma atsakomybė. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo jurisprudencijoje²⁸ formuluoja taisyklę, jog įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą, tokiai įmonei yra draudžiama vykdyti visas finansines prievoles, išieškoti skolas iš įmonės turto, įskaityti tarpusavio reikalavimus ar kitaip vykdyti bankrutuojančios įmonės prievoles. Toks draudimas yra taikomas dėl to, jog visas įmonės turtas tampa jos kreditoriams dalytinu turtu. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl susitarimų dėl finansinio įkaito²⁹ nustato, jog finansinio užstato susitarimams turi būti netaikomos tokios bankroto teisės normos, kurios apsunkintų efektyvų tokio užstato realizavimą ir vienos iš šalių bankroto atveju finansinio užstato turėtojas turi teisę vienašališkai realizuoti ar perimti nuosavybėn finansinį užstatą. Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas³⁰ yra taikomas ribotam subjektų ratui – užstato davėjas ir užstato turėtojas turi būti bent vienas iš įstatymo 3 str. 2 d. nurodytų subjektų. Pastebėtina, jog įstatyme ratas asmenų, kuriems taikomas šis teisinis reguliavimas, yra platesnis nei direktyvoje. Taigi tokiu atveju tam tikra prasme yra

²⁷ Kavalnė S. Finansinio užstato davėjo nemokumas: teorinės ir praktinės problemos: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S)– Vilnius, 2009, 39 psl.

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje IAB „Investicinė Kauno holdingo kompanija“ administratorius UAB „Valeksa“ v. UAB „Šviesusis rytojus“, bylos Nr. 3K-3-568/2000.

²⁹ Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. birželio 6 d. direktyva 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito // OL L 168, 2002 06 27, P. 43 – 50.

³⁰ Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas // Valstybės žinios, 2004 m., Nr. 61-2183, aktuali redakcija.

siaurinama administratoriaus veiklos sfera. Praktikoje buvo suabejota minėtos nuostatos konstitucingumu – LAT kreipėsi į Konstitucinį Teismą, prašydamas išaiškinti, ar minėto įstatymo 3 str. 2 d. 9 p. neprieštarauja Konstitucijos³¹ 29 str. 1 d., 46 str. 3 d. Savo prašyme³² teisėjų kolegija mano, jog tokiu teisiniu reguliavimu juridiniams asmenims, nes kreditorius – bankas, nepagrįstai buvo suteiktas prioritetas, kas pažeidžia ne tik minėtas konstitucines normas, bet ir konstitucinių teisėtų lūkesčių, teisinio aiškumo, tikrumo principų.

Pagal ĮBĮ nuostatas likusių kreditorių reikalavimai yra tenkinami dviem etapais. Pirmajame etape yra tenkinami pagal eiliškumą kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir delspinigių, o antrajame etape ta pačia eile yra tenkinami likę kreditorių reikalavimai. Pirmąja eile yra tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais, bei fizinių ir juridinių asmenų reikalavimai apmokėti už perdirtą supirktą žemės ūkio produkciją. Šių kreditorių reikalavimų tenkinimas pirmąja eile grindžiamas tuo, jog neatsiskaitymo su jais pasekmės yra sunkios tiek jiems asmeniškai, tiek ir šalies ekonomikai. Darbuotojų reikalavimų tenkinimui yra sudarytos netgi palankesnės sąlygos – tokie reikalavimai gali būti tenkinami iš Garantinio fondo, o tam tikri mokesčiai, susiję su darbo užmokesčiu, tenkinami tik antrąja eile. Taigi antrąja eile yra tenkinami įsipareigojimai valstybei, t.y. mokesčiai, įmokos, reikalavimai dėl valstybės vardu ar su valstybės garantija gautų paskolų, dėl paramos, gautos iš Europos Sąjungos. Trečiąja eile yra tenkinami likusių kreditorių reikalavimai. Šiai grupei priskirtinos skolos, kurių gražinimas nėra užtikrintas įkeitimu ar hipoteka, atidėtų mokėjimų tiekėjams vykdymas, žalos, nepatenkančios į ĮBĮ 35 str. 2d. reguliavimo sritį, atlyginimas ir t.t. Autoriai, plečiamai aiškinantys ĮBĮ 34str., šiai kategorijai priskiria ir skolos kaip negražintos dalies, kai įkeisto ar hipoteka užtikrinto turto neužteko kreditoriaus reikalavimui patenkinti, gražinimą. LAT formuluoja griežtą poziciją dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumo³³ – joks kreditorius neturi teisės gauti finansinių reikalavimų patenkinimo kita nei ĮBĮ nustatyta tvarka. Tačiau, mūsų nuomone, tokia taisyklė negali būti vertinama kaip absoliuti. Pvz., bankrutuojant individualiai įmonei ir įmonės savininko, kaip fizinio asmens, kreditoriai taip pat turi pareikšti reikalavimus³⁴. Darytina išvada, jog pagal ĮBĮ nustatytą kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę tokių kreditorių reikalavimai būtų tenkinami trečiąja eile, taip suteikiant pranašumą įmonės kreditoriams. Tačiau tenkinant kreditorių reikalavimus turėtų būti atsižvelgiama į CK 1.5 str. įtvirtintus protingumo, teisingumo principus, taip pat vadovaujamosi socialinio teisingumo

³¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992 m., Nr. 33-1014

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo AB banko „Snoras“ kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-483/2010; http://www.lrkt.lt/Prasymai/148_2010.htm, prisijungimo laikas – 2010-12-29 17:59

³³ Lietuvos Aukščiausiosios Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Labomeda“ v. J.G., bylos Nr. 3K-3-230/2008.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 21 d. Senato nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto byloje“ // Teismų praktika, 2002 m., Nr. 16.

principu ir kai kurie individualios įmonės savininko, kaip fizinio asmens, kreditorių reikalavimai, pvz., dėl išlaikymo turėtų būti tenkinami anksčiau nei trečiaja eile.

Atsižvelgiant į tai, jog kreditorių reikalavimų tenkinimas yra vienas pagrindinių bankroto proceso tikslų, jų tenkinimo tvarka yra griežtai reglamentuota. Dėl reikalavimų tenkinimo eiliškumo kategoriškai pasisakoma ir teismų praktikoje. Deja, teisinis šio klausimo reglamentavimas turi spragų – nėra visiškai aišku, kuria eile turi būti tenkinami individualios įmonės savininko kaip fizinio asmens kreditorių reikalavimai, diskutuotinas tam tikrų teisės normų, susijusių su finansinio užtikrinimo susitarimų institutu, konstitucingumas. Taipogi galėtų būti keliama diskusija dėl privilegijuotų kreditorių nepatenkintos reikalavimo dalies iš įkeisto turto tenkinimo bendra tvarka.

Apibendrinant šio skyriaus tyrimo rezultatus, darytina išvada, jog nemažai dėmesio įstatyminiu reguliavimu yra skiriama siekiant apginti kreditorių interesus. Deja, administravimo veiksmų, susijusių su kreditoriais, teisinis reguliavimas turi spragų ar yra nepakankamas:

– atliekant bankroto administravimo procedūras individualios įmonės bankroto atveju kyla tam tikrų problemų dėl tokios įmonės savininko kaip fizinio asmens turto perdavimo administratoriaus žinion, jo kaip fizinio asmens sandorių tikrinimo, kadangi šie klausimai apskritai nėra reglamentuoti. Taipogi reikalingas aiškesnis tokios įmonės savininko kaip fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės reikalavimas, nes formaliai aiškinant įstatymo nuostatas jie turėtų būti tenkinami trečiaja eile, tačiau kyla klausimas, ar tai socialiai teisinga;

- pagal dabartinį reguliavimą finansinis įkaitas turi imunitetą bankroto teisei, tačiau perkeliant Europos Sąjungos nuostatas Lietuvoje buvo išplėstas subjektų ratas, kuriam netaikomas ĮBĮ. Taigi praktikoje kyla abejonių, ar pagrįstai buvo praplėstas tokių subjektų sąrašas, ar šios normos atitinka Konstituciją.

III SKYRIUS. ADMINISTRAVIMO VEIKSMAI, SUSIJĘ SU ĮMONE

Bankroto administratoriaus statusas įpareigoja jį ginti ne tik kreditorių interesus. Įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą, įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų. Įmonės valdymas ir jai priklausantis turtas pereina bankroto administratoriaus žinion. Dėl šios priežasties administratorius, atstovaudamas įmonę, veikdamas jos vardu, gina ir jos interesus. Atsižvelgiant į administratoriui suteiktas funkcijas, susijusias su pačia įmone, tai, jog kai kuriuos sprendimus jis gali priimti savarankiškai, vienasmeniškai, galima teigti, kad jis veikia kaip įmonės valdytojas ar galbūt net kaip vienasmenis valdymo organas. Pozicija dėl administratoriaus kaip įmonės valdytojo statuso sutinkama ir teismų praktikoje: „Teisėjų kolegija pažymi, kad įmonės bankroto administratorius yra įmonės valdytojas, turintis įstatymo, įmonės kreditorių susirinkimo suteiktus įgalinimus įmonės bankroto procese, nuo kurio veiksmų didžiąja dalimi priklauso tinkama visų kreditorių ir pačios įmonės teisėtų interesų apsauga, bankroto procedūrų vykdymo skaidrumas bei sklandumas.“³⁵ Taigi administratoriaus funkcijas bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės atžvilgiu sąlyginai galima skirstyti į šias grupes: turto valdymas, ūkinės – komercinės veiklos vykdymas, įmonės atstovavimas teisme ir kreditorių susirinkimuose.

3.1. Turto valdymas

Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto valdymas ĮBĮ 2 str. 6p. apibrėžiamas kaip administratoriaus veikla, apimanti bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto išsaugojimo, turto iš skolininkų išieškojimo, turto pardavimo, kreditorių reikalavimų tenkinimo, likusio turto perdavimo organizavimas. Kreditorių reikalavimų tenkinimo klausimas, atsižvelgiant į darbo struktūrą, buvo aptartas anksčiau. Ankstesniuose skirsniuose jau buvo ne kartą minėta, jog nuo teismo nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo dienos visas įmonės turtas pereina administratoriaus dispozicijon ir niekas negali varžyti jam teisės disponuoti turtu. Lietuvos apeliacinio teismo³⁶ teigimu, net laikinųjų apsaugos priemonių taikymas bankrutuojančios įmonės atžvilgiu gali trukdyti administratoriui atlikti teisės aktų jam suteiktas funkcijas. Jau išsiaiškinome, jog ĮBĮ normose vartojama sąvoka turtas turėtų būti suprantamas plečiamai, t.y. kaip materialusis ir nematerialusis turtas. Sistemiškai išanalizavus teisės normas, galima daryti

³⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje pagal UAB „Treigiai“ akcininko atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-313/2008

³⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-630/2007 pagal atsakovo bankrutuojančios įmonės UAB „Kruzas“ administratoriaus UAB „Mikola“ įgalioto asmens J.M. atskirtąjį skundą.

išvadą, kad tiek materialusis, tiek nematerialusis turtas administratoriui yra perduodamas bendra tvarka.

Administratorius yra atsakingas visų pirma už turto apsaugą, kurią jis užtikrina arba organizuodamas įmonės padalinį, samdydamas darbuotojus, arba sudarydamas apsaugos paslaugų teikimo sutartį su tokias paslaugas teikiančiu subjektu. Siekdamas išieškoti įmonės turtą iš skolininkų, administratorius, imdamasis įvairių priemonių, turi sugrąžinti įmonės turtą, valdomą trečiųjų asmenų nuomos, panaudos ar kitais pagrindais. Taip pat šiai kategorijai priskiriama administratoriaus pareiga išreikalauti įsipareigojimų, kylančių iš sudarytų sutarčių, įvykdymą bankrutuojančiai įmonei, pvz., atsiskaitymo už produkciją, suteiktas paslaugas

Nekilnojamasis turtas bei įkeistas turtas yra administratoriaus realizuojamas teisės aktų nustatyta tvarka. Įkeistas turtas perduodamas administratoriui prieš tai pranešus įkaito turėtojui ar hipotekos kreditoriui. Įkeisto turto pirkimo – pardavimo sutartį ar jo perdavimo aktą administratorius turi perduoti hipotekos teisėjui, prieš tai tuos dokumentus pavirtinęs. Bankroto administratorius, realizavęs įkaitą, ir įkaito turėtojui perveda pinigų sumą, lygią užtikrinimo vertei, prieš tai iš gautų lėšų išskaičiavęs administravimo išlaidas. Šioje situacijoje iškyla laiko faktoriaus klausimas. Kadangi ĮBĮ nėra nustatyti jokie terminai procedūrų įgyvendinimui, iki įkaito realizavimo ir gautų sumų paskirstymo prabėga neapibrėžtas laiko tarpas ir įkaito turėtojas negali įtakoti įkaito realizavimo laiko, taip pat negali naudotis įkaitu ar jį realizavus gautinomis sumomis.³⁷ ĮBĮ yra nustatyta, kad įkaitas turi būti perduodamas arba gali būti perduodamas įkaito turėtojui tuomet, kai nepavyksta jo perduoti, be to, realizacijai yra nustatyta griežta tvarka, administratorius, perduodamas įkaitą, yra saistomas konkrečios rinkos kainos. Taigi esant rinkos nuosmukiui, įkaito turėtojo reikalavimai gali būti ir nevisiškai patenkinti. Anot S. Kavalnės, R. Norkaus³⁸, įkaito perdavimas kreditoriaus nuosavybėn yra kaip antrinis *ultima ratio* realizavimo būdas, naudotinas tuomet, kai nepavyksta perduoti turto. ĮBĮ nuostatose, susijusiose su įmonės turto realizavimu, vartojama sąvoka „turtas“, tačiau nėra visiškai aišku, ar tai turtas, priklausantis įmonei nuosavybės teise, ar turtas, kurį ji tik valdo, disponuoja juo ir pan. tam tikru pagrindu. Patyrinėjus teismų praktiką, galima daryti išvadą, jog sąvoka „turtas“ apima tik tą turtą, kuris nuosavybės teise priklauso įmonei. Kitas turtas, pvz., valdomas lizingo sutarties pagrindu, negali būti realizuojamas tokia pačia tvarka kaip įmonei priklausantis turtas, o turi būti perduotas to turto savininkui. LAT³⁹ vienoje savo nutarčių, kurią sistemiškai galima pritaikyti ir šiuo atveju, dėl ĮBĮ 10 str. 7 d. 3 p. konstatavo, jog minėta norma negali būti traktuojama kaip ribojanti kreditorių ar trečiųjų asmenų teisę susigrąžinti ar išsireikalauti jiems nuosavybės teise

³⁷ Kavalnė S. Norkus R. Kai kurios finansinio užstato realizavimo skolininko bankroto procese problemos // Jurisprudencija, 2009 m., Nr. 1(115), 256 psl.

³⁸ Ten pat, 256 psl.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Daisotra“ v UAB „Eurazijos logistika“, bylos Nr. 3K-3-91/2009

priklausantį turtą iš bankrutuojančios įmonės valdymo, toks turtas negali būti panaudotas įmonės prievolių vykdymui, o šio turto grąžinimas savininkams nepadidina įmonės skolų. Netgi priešingai – jei svetimas turtas nebūtų grąžintas, įmonei atsirastų prievolė atlyginti to turto vertę, padidėtų kreditorių reikalavimų suma, o parduodamo likviduotos įmonės turto nepakankant visiems kreditorių reikalavimams patenkinti sumažėtų kiekvieno kreditoriaus patenkintinų reikalavimų dalis. Draudimas kreditoriams ar tretiesiems asmenims išsireikalauti jiems nuosavybės teise priklausantį turtą teisės aktuose neįtvirtintas nei *expressis verbis*, nei numanomai. Taigi tokiu atveju būtų pažeidžiami ne tik teisėto turto savininko, bet ir kreditorių interesai.

Kalbant apie bankrutuojančios įmonės turto masę yra reikšminga ir dar viena LAT⁴⁰ nutartis, kurioje buvo konstatuota, kad jei pagal sutartį nuosavybės teisė pirkėjui pereis tik visiškai atsiskaičius už daiktą, kai pirkėjui iškeliamą bankroto byla ir jis nėra atsiskaitęs už daiktą, pardavėjas gali išreikalauti daiktą. Toks LAT išaiškinimas konkuruoja su įstatymo nuostata, suteikiančia bankroto administratoriui teisę spręsti dėl anksčiau sudarytų sutarčių. LAT šiuo atveju, manytumėme, galbūt nepagrįstai apribojo tokią administratoriaus teisę. Susiklosčius tokiam atvejui administratorius turėtų įvertinti situaciją ir nuspręsti dėl tolesnio sutarties vykdymo – ar naudinga bankrutuojančiai įmonei ir jos kreditoriams visiškai įvykdyti sutartį ar naudingiau nevykdyti tokios sutarties. LAT ne kartą yra pasisakęs dėl viešojo intereso egzistavimo bankroto procese, taigi toks teisės normų išaiškinimas tam tikra prasme pažeidžia ir viešąjį interesą.

LAT⁴¹ savo jurisprudencijoje yra pasisakęs dėl bankroto procesą ir vykdomąjį procesą reglamentuojančių normų santykio: vienoje iš bylų teisėjų kolegija konstatavo, jog ĮBĮ nustato išbaigtą, savarankiškai funkcionuojančią nuo CPK reglamentuojamo vykdymo proceso bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo ir kreditorių reikalavimų tenkinimo sistemą, kurioje įstatymo priskiriamas funkcijas atlieka bankroto administratorius. Praktikoje kyla problemų dėl šių dviejų atskirai funkcionuojančių sistemų individualios įmonės bankroto atveju. Įmonės savininkas atsako ir už įmonės, ir už savo prievoles, tačiau tokiu atveju egzistuoja teisės normų kolizijos galimybė, nes vykdymo procesas pagal CPK nuostatas ir skolos išieškojimas bankroto procese gali sutapti. Anot V. Višinskio⁴², egzistuoja keletas teisės spragų šiuo atveju. Pirmiausiai, tai, jog jei vykdamas išieškojimą iš įmonės savininko, jo įmonei iškeliamą byla, antstolis neturi teisinio pagrindo nutraukti išieškojimo iš savininko kaip fizinio asmens,

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Meta“ v. BUAB „Modus Vitae“, bylos Nr. 3K-3-475/2009,

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Kauno savivaldybės įmonė „Namų priežiūra“ v. Kauno miesto savivaldybė, bylos Nr. 3K-7-259/2009

⁴² Višinskis V. Skolų išieškojimas iš bankrutuojančios individualios įmonės (personalinės) įmonės ir jos savininko // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 69(61), 39 psl.

realizuoti areštuoto turto, perduoti bankroto administratoriaus dispozicijon areštuoto turto. Antra, baigus individualios bankroto procesą, įmonės kreditorių reikalavimų teisės baigiasi, o savininko kreditoriai, dalyvavę bankroto procese, gali tęsti išieškojimą CPK tvarka.

Dėl kito turto nei nekilnojamas ar įkeistas turtas realizavimo tvarkos sprendžia kreditorių susirinkimas, o realizacijos pareiga priklauso administratoriui. Iš šios nuostatos išplaukia išvada, jog nors įstatyme ir nėra tiesiogiai numatyta, tačiau administratorius negali pardavinėti turto iki pirmojo kreditorių susirinkimo sušaukimo, išskyrus atvejį, kai turtas parduodamas įmonei vykdam užkinę komercinę veiklą. Administratorius, priimdamas sprendimą, turi atsižvelgti į tokius niuansus - ar turtas susijęs su įmonės vykdoma ūkinę komercine veikla, ar įmonė vykdo veiklą bankroto proceso metu. Teisės normų analizė leidžia daryti išvadą, jog ĮBĮ 33 str. neturėtų nukonkuruoti ĮBĮ normų, leidžiančių ūkinės komercinės veiklos vykdymą.

Vertybinių popierių realizavimas yra vykdomas vertybinių popierių prekybą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka, tačiau uždarytų akcinių bendrovių akcijos yra parduodamos kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka. Jei per 24 mėnesius nuo teismo nutarties pripažinti įmonę bankrutavusia įsiteisėjimo dienos lieka neparduoto ir kreditoriams neperduoto bankrutavusios įmonės turto ir kreditorių nepatenkintų reikalavimų, toks turtas, kaip neturintis rinkos vertės, kreditorių, kurių reikalavimams tenkinti neužteko lėšų, sprendimu administratoriaus turi būti nurašytas.

Nurašytą turtą, išskyrus nekilnojamąjį turtą, administratorius turi ne vėliau kaip per 30 d. nuo nurašymo dienos panaudoti arba sunaikinti kreditorių nustatyta tvarka. Nekilnojamąjį turtą administratorius per tą patį terminą turi neatlygintinai perduoti savivaldybei, kurios teritorijoje yra tas turtas. Turtą, kuris liko atsiskaičius su kreditoriais, administratorius grąžina įmonės savininkui. Jei nutraukus bankroto bylą, įmonė toliau tęsia veiklą, likęs turtas yra perduodamas suformuotiems valdymo organams. Administratorius, pateikdamas likusio turto grąžinimo, nurašymo ar perdavimo aktus teismui, nagrinėjančiam bankroto bylą, inicijuoja sprendimo dėl įmonės pabaigos priėmimą.

Taigi bankroto administratoriaus funkcijos, susijusios su turto valdymu, apima turto apsaugą, turto išieškojimą iš įmonės skolininkų bei turto realizaciją. Realizuodamas nekilnojamąjį ir įkeistą turtą, administratorius privalo laikytis teisės aktų nustatytos tvarkos, tačiau juose nėra reglamentuojami procedūrų atlikimo terminai, kas yra kritikuotina. Šiuo atveju vėlgi iškyla klausimas dėl įmonės turto sąvokos, tik kitu aspektu. Nors teismų praktikoje pasisakoma minėtu klausimu, tačiau ir joje išreiškiamos pozicijos kartais kelia diskusijų, tam tikrų abejonių. Taipogi kyla problemų realizuojant turtą individualios įmonės bankroto atveju dėl ĮBĮ ir CPK teisės normų kolizijos, kurios išsprendimo klausimas nereglamentuotas.

3.2. Ūkinės komercinės veiklos vykdymas

Jau anksčiau minėta, jog administratorius gali vykdyti bankrutuojančios įmonės ūkinę komercinę veiklą. Tačiau tokia galimybė numatyta tik tuo atveju, jei tokia veikla mažina kreditorių dėl bankroto patiriamus nuostolius. Jei tokia veikla yra tęsiama, administratorius sprendžia naujų sandorių, reikalingų įmonės ūkinei komercinei veiklai tęsti, sudarymo klausimus, taip pat sprendžia dėl jau sudarytų sandorių tolesnio vykdymo. Pastarąją funkciją administratorius įgyvendina vadovaudamasis teismo ir kreditorių surinkimo priimtais sprendimais. Tačiau administratorius, priimdamas sprendimus dėl tolesnių įsipareigojimų vykdymo, yra saistomas ir tam tikrų ĮBĮ nuostatų. Pirmiausia, administratorius yra saistomas ĮBĮ 10 str. 7d. 3 p., kuriame nurodyta, jog įsiteisėjus nutarčiai dėl bankroto bylos iškėlimo, draudžiama vykdyti visas įmonės finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, bei 16 str. dėl mokėjimo terminų pasibaigimo. Antra, administratoriaus gali priimti sprendimą tęsti įsipareigojimus tik su sąlyga, jog tų sutarčių tolesnis vykdymas mažins įmonės, kartu ir jos kreditorių, nuostolius. Administratorius priima sprendimą nevykdyti sandorių, jei juos įvertinęs, prieina prie išvados, jog sudarytas sandoris yra nenaudingas įmonei, nemažina jos nuostolių. Po administratoriaus pranešimo suinteresuotoms šalims apie tokį savo sprendimą, sutartis laikoma pasibaigusia ir kita sandorio šalis įgyja reikalavimo teises bankrutuojančios įmonės atžvilgiu. Sandorių nutraukimui įstatymiškai yra suteikiama alternatyva – administratorius gali siekti sandorių pripažinimo negaliojančiais. Įstatyme nėra konkretizuojama, ar galima siekti tik nepasibaigusių sandorių pripažinimo negaliojančiais ar ir pasibaigusių. Sistemine teisės normų analizė suponuoja išvadą, jog ši norma suteikia administratoriui teisę kreiptis tiek dėl nepasibaigusių, tiek ir dėl pasibaigusių sandorių pripažinimo negaliojančiais. Darbo autorės nuomone, tai glaudžiai susiję su efektyvesniu kreditorių interesų gynimu, taip pat su siekiu kaip įmanomai daugiau turto įtraukti į bankroto masę, iš kurios vėliau bus tenkinami kreditorių reikalavimai. Kai kurie autoriai teigia, jog administratorius dėl tolesnio sutarties vykdymo turi pranešti suinteresuotoms šalims net ir tuo atveju, kai jis priima sprendimą tęsti sutarties vykdymą. ĮBĮ nėra aptartas įsipareigojimų vykdymas bankrutuojančiai įmonei, nors pagal ĮBĮ 17 str. pavadinimą susidaro įspūdis, jog turėtų būti reglamentuojamas ir šis aspektas. Darytina išvada, jog įsipareigojimų vykdymas bankrutuojančiai įmonei priklauso nuo administratoriaus sprendimo tęsti įsipareigojimų pagal sudarytas sutartis vykdymą ar ne. Tuomet, kai sutartis nenutraukiama, kita sutarties šalis vykdo savo įsipareigojimus, kaip iki bankroto procedūrų pradžios. Jei sutartis nutraukiama, kita sutarties šalis taip pat turi teisę nevykdyti savo įsipareigojimų pagal tą sutartį, jei šalys nesusitarė kitaip.

Šiuo atveju yra tikslinga atkreipti dėmesį į kreditorių reikalavimus, atsiradusius iš įmonės vis dar vykdomos ūkinės komercinės veiklos. Sisteminei ĮBĮ normų analizė leidžia daryti išvadą, jog tokie reikalavimai turėtų būti tenkinami bendra tvarka, t.y. jiems nesuteikiamas prioritetas. Šiuo klausimu atkreiptinas dėmesys į rusų specialistų požiūrį. Pasak M. Teliukinos⁴³, su kreditoriais, turinčiais einamųjų reikalavimų, turi būti atsiskaitoma pirmiau. Einamieji reikalavimai yra tokie, kurie atsiranda iš sutarčių, sudarytų bankroto proceso metu, arba sutarčių, kurių įvykdymo terminas dar nėra pasibaigęs. Privilegiuota tokių kreditorių padėtis yra teisinga dėl keleto priežasčių. Pirmiausia, dažniausiai nuo jų priklauso tolesnis skolininko funkcionavimas. Antra, asmenys rizikuoja dalyvaudami sutartiniuose santykiuose su skolininku, kuriam yra vykdomos bankroto procedūros. Taigi einamųjų kreditorių reikalavimų padėtis pagrįstai laikoma prioritetine ir bankroto administratorius pirmiausia turi atsiskaityti su jais. Priešingu atveju kontrahentai nebūtų suinteresuoti sudaryti sutarčių su bankrutuojančia įmone, kas pablogintų jos padėtį dar labiau. Darbo autorės nuomone, dėl jau minėtų priežasčių ĮBĮ taip pat turėtų atsirasti nuostata, suteikianti einamiesiems reikalavimams prioriteta, ypač todėl, kad teisės taikymo praktikoje taip pat nėra pateikta aiškios pozicijos šiuo klausimu. LAT vienoje savo nutarčių⁴⁴ yra pasisakęs, jog vis dėlto tam tikrais atvejais išlaidos sandorių, kuriuos iškėlus bankroto bylą įmonė vykdo toliau ar sudaro naujai, vykdymui yra laikytinos administravimo išlaidomis ĮBĮ 36 str. 3 d. prasme, todėl kaip administravimo išlaidos turi būti tenkinamos pirmiau kitų kreditorių reikalavimų, tokiu būdu suteikiant pirmenybę tokiems kreditoriams. Bendroji taisyklė, deja, - ta, jog einamiesiems reikalavimams, susijusiems su ūkinės komercinės veiklos vykdymu, tęsimu, nėra suteikiamas prioritetas kitų kreditorių reikalavimų atžvilgiu.

Į įmonės veiklos vykdymą taip pat patenka ir administratoriaus pareiga atleisti darbuotojus bei sudaryti naujas darbo sutartis. Darbuotojai, su kuriais nutraukiamos darbo sutartys, tampa įmonės kreditoriais, su kuriais atsiskaitoma vadovaujantis bendrąja kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka. Administratorius neturi teisės spręsti pareigybių kiekybės klausimo, o tik turi informuoti kreditorių susirinkimą, kokių ir kiek pareigybių reikės bankrutuojančios įmonės veiklai. Svarbu paminėti tai, jog darbo sutartis su darbuotojais gali būti nutraukta tik ĮBĮ nustatyta tvarka, o Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK)⁴⁵ normos taikomos tiek, kiek tam tikrų klausimų nereguliuoja ĮBĮ normos pagal DK 137 str. Administratoriui taipogi yra suteikta teisė atrinkti naujus darbuotojus, jei kreditorių susirinkimas sprendžia esant naujų darbuotojų poreikį, ir sudaryti darbo sutartis su jais vadovaujantis DK nustatyta tvarka.

⁴³ Телиукина М. Основы конкурсного права - Москва:Волтерс Клувер,г. 2004, с. 449

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. civilinėje byloje Valstybės įmonė Valstybės turto fondas v. AB „Čiaupas“, bylos 3K-3-301/2009

⁴⁵ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės žinios, 2002 m., Nr. 64-2569, aktuali redakcija

Organizuojant įmonės veiklą, administratoriui tenka pareiga parengti mokestines deklaracijas, organizuoti apskaitą. Bankrutuojančių įmonių administravimo praktika rodo, jog bankroto administratoriui tai padaryti tinkamai yra pakankamai sunku. Tokia situacija yra sąlygota to, jog teismas, priimdamas sprendimą dėl bankroto bylos iškelimo, paprastai nagrinėja jam pateiktus duomenis tik apie skolininkus, kreditorius, įsipareigojimų ir skolų sumas ir pan. Tam, kad būtų tinkamai įgyvendinama anksčiau minėta funkcija, bankroto administratorius turi būti tikras, kad jo perimtas turtas, įsipareigojimais atspindi tęstinumą, įmonės apskaitos organizavimui keliamus kriterijus, o teisės aktai nenumato, kad teismui, prieš priimant nutartį dėl bankroto bylos iškelimo, reikėtų pasitelkti administratorių, kad būtų patikrinti apskaitos duomenys. Administratoriui gali būti sudėtinga išsireikalauti visus dokumentus iš įmonės vadovų, kad galėtų visapusiškai atlikti savo pareigas, ir ne visada gali garantuoti, kad visi duomenys ir dokumentai atspindi tikrą padėtį įmonėje. Siekiant administravimo kokybės, geresnio ir teisingesnio bankroto proceso tikslų įgyvendinimo, Lietuvoje būtų tikslinga įtvirtinti laikinojo bankroto administratoriaus institutą. Viena iš laikinojo administratoriaus funkcijų ir galėtų būti įmonės finansinės būklės analizė.

Apibendrinant, galima teigti, jog įmonės ūkinės komercinės veiklos tęsimas galimas ir tikslingas tik tuomet, jei bus mažinami kreditorių dėl bankroto patiriami nuostoliai. Įmonei toliau vykdančią ūkinę komercinę veiklą, bankroto administratorius sprendžia dėl jau sudarytų sutarčių tolesnio vykdymo, naujų sutarčių sudarymo. Dėl jau minėtų priežasčių kritikuotinas ĮBĮ reglamentavimas dėl einamųjų reikalavimų tenkinimo bendra tvarka, todėl siūlytina pasiremti užsienio šalių praktika ir įtvirtinti tokių reikalavimų prioritetą.

3.3. Įmonės atstovavimas teisme ir kreditorių susirinkimuose

Ne kartą darbe minėta, jog įsiteisėjus teismo nutarčiai dėl bankroto bylos iškelimo įmonės valdymo organai netenka įgaliojimų ir įmonei vadovauja administratorius. Dėl šios priežasties administratorius turi teisę veikti įmonės vardu sudarydamas sandorius su kitais ūkio subjektais, atstovauti įmonę teisme ir kreditorių susirinkimuose.

Administratoriaus pareiga atstovauti įmonę teisme reiškia, kad administratorius, įgyvendindamas pareigą išieškoti skolas iš įmonės skolininkų, gali paduoti ieškinius, taip pat kreiptis į teismą dėl įmonei nenaudingų sandorių pripažinimo negaliojančiais. Susiklostė praktika, jog bankroto administratoriai šią savo pareigą vykdo pernelyg uoliai. Tokią situaciją lemia tai, kad administratorius, pareikšdamas naujus ieškinius dėl skolų išieškojimo, įmonei nenaudingų sandorių pripažinimo negaliojančiais, niekuo nerizikuoja – pagal CPK normas jis yra atleidžiamas nuo bylinėjimosi išlaidų. Bylinėjimosi išlaidų institutas būtent ir pasireiškia

prevenciniu pobūdžiu, t.y. netiesiogiai užkerta kelią nepagrįstiems reikalavimams, taikinamuoju pobūdžiu, t.y. šalys skatinamos ieškoti kitų ginčo sprendimo būdų, kad netektų pareiga atlyginti nemažų bylinėjimosi išlaidų.⁴⁶ Taigi įstatyminiu reguliavimu šioje srityje bankroto administratoriui yra suteikiama pakankamai daug laisvės pareiškiant naujus ieškinius tiek su pagrįstais, tiek su nepagrįstais reikalavimais, nes bylinėjimosi išlaidų institutas neatlieka savo funkcijų šiuo atveju. Be abejo, atsižvelgiant į bankroto tikslą ir esmę, įtvirtinant tokį reguliavimą, tikriausiai, buvo siekiama sudaryti kuo mažiau kliūčių efektyviam bankroto administravimui, kreditorių ir pačios įmonės interesų gynybai, ypač pritraukiant kaip įmanomai daugiau įmonės turto į bankroto masę. Tačiau tokio reguliavimo nauda, kai bankroto administratorius nieko netrukdomas gali reikšti net ir nepagrįstus reikalavimus ir neatsakyti už tai bet kokia forma, kad ir, pvz., bylinėjimosi išlaidų daliniu atlyginimu, kelia abejonų, nes tokiu būdu yra sudaromos prielaidos piktnaudžiavimu padėti. Darytina išvada, jog bent minimalios pasekmės už ieškinių su nepagrįstais reikalavimais pareiškimą galėtų būti įstatymiškai įtvirtintos.

Administratorius atstovauja įmonę teisme ir tose nagrinėjamosiose bylose, kurios buvo iškeltos iki įmonės bankroto bylos iškėlimo, tačiau detalčiau šis klausimas ĮBĮ nėra nagrinėjamas. Taigi darytina išvada, jog yra reikalinga vadovautis CPK nuostatomis. Pagal CPK 55 str. 1 d. juridinių asmenų bylas teisme veda jų organai ar dalyviai ir laikoma, jog bylą veda pats juridinis asmuo. Šioje normoje, pasak kai kurių autorių⁴⁷, iš esmės keičiasi atstovavimo juridiniams asmenims sąvoka – kadangi pagal CK normas juridinių asmenų vardu veikia tam tikri jo organai, tai jei į teismo posėdį atvyksta juridinio asmens valdymo organas, pagal įstatus ar įstatymus veikiantis to asmens vardu, laikoma atvykus patį juridinį asmenį. Taip pat tai veda prie to, jog anksčiau minėtam subjektui nebus taikomi šio straipsnio 2 d. atstovui keliami reikalavimai. Bankroto administratoriaus teisinio statuso specifika, t.y. tai, jog jis gina kreditorių ir pačios įmonės teises ir interesus, jau ne kartą buvo minėta šiame darbe. Remiantis ĮBĮ normomis bankroto administratorius perima įmonės valdymą, tačiau tiesiogiai įstatyme jis nėra įvardijamas kaip įmonės organas. Jau buvo minėta, kad tam tikrus sprendimus administratorius turi teisę priimti vienasmeniškai. Taigi atsižvelgiant į tai bei įstatymiškai jam suteiktus įgaliojimus, galima teigti, jog bankroto administratorius tam tikra prasme gali būti laikomas vienasmeniu valdymo organu, o tai reiškia, jog tai būtų laikoma tinkamu atstovavimu įmonei pagal CPK nuostatas. Tai reiškia, jog bankroto administratorius tokiu atveju įgyja CPK normų byloje dalyvaujantiems asmenims suteikiamas teises ir pareigas, priklausomai nuo to, kokia yra įmonės procesinė padėtis toje byloje.

---

⁴⁶ Driukas A., Mikelėnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis – Vilnius: Justitia, 2004 m., 207 psl.

⁴⁷ Ten pat, 180 psl.

Pagal ĮBĮ 15 str. 3 d. administratorius atstovauti įmonę pradeda nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. ĮBĮ leidžia administratoriui įgalioti kitą asmenį atstovauti įmonei teisme, tačiau pabrėžtina, kad atsakomybė už įgaliotinio netinkamus veiksmus pirmiausia tenka administratoriui kaip įgaliojančiam asmeniui. ĮBĮ nepateikia reikalavimų sąrašo, nustatančio kokius kriterijus turi atitikti asmuo, kad administratorius galėtų jį įgalioti. Atsižvelgiant į bankroto administravimo kokybės svarbą, bankroto kaip reiškinio neigiamą įtaką viešajam interesui, administratoriaus įgaliotam asmeniui turi būti tokie patys neutralumo, pakankamai aukštos kvalifikacijos ir kt. kriterijai kaip ir bankroto administratoriui. Atsakymą, kokie asmenys gali būti administratoriaus įgalioti atstovauti įmonę teisme, pateikia CPK, nustatydamas baigtinį sąrašą subjektų, galinčių būti atstovais teisme.

Administratorius atstovauja įmonę ne tik teisme, bet ir kreditorių susirinkimuose. Įstatymiškai nėra tiesiogiai pateikta, ką reiškia atstovauti įmonei kreditorių susirinkimuose – ar tai reiškia, kad administratorius gali įtakoti tam tikrus kreditorių susirinkimo sprendimus ar yra tiesiog klausytojas? Panagrinėjus teisės normas, galima teigti, jog administratorius, vykdydamas savo funkcijas šioje kategorijoje, gali teikti pasiūlymus kreditorių susirinkimui, teikti ataskaitas apie įmonės veiklą, jei ji vykdoma, ar kitą kreditorius dominančią informaciją, taip pat atsakyti į paklausimus, iškelti įmonei aktualius klausimus. Neaiškumų dėl administratoriaus statuso kreditorių susirinkimuose kyla ir Tarybos Reglamente (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų⁴⁸. Pagrindinėje ar šalutinėje byloje likvidatorius yra įgaliotas dalyvauti kitose bylose kaip kreditorius, ypač kreditorių susirinkimuose. Šia Reglamento nuostata likvidatoriui suteikiama teisė dalyvauti to paties skolininko atžvilgiu kitose valstybėse narėse vykstančiose bankroto bylose ir kreditorių susirinkimuose, nepaisant to, ar tokį dalyvavimą numato nacionalinė valstybės narės teisė ar ne. Tačiau tokia formuluotė yra šiek tiek ydinga, nes nėra aišku, kokia yra likvidatoriaus dalyvavimo kitose bylose paskirtis ir kokios teisės jam yra suteikiamos. Kai kurie autoriai⁴⁹ išreiškia požiūrį, jog toks likvidatoriaus dalyvavimas daugiausiai pasireiškia įgyvendinant Reglamento 31, 33 ir 34 str. reglamentuojamas tokias teises, kaip teisė gauti informaciją, išdėstyti nuomonę ir pan. Tačiau tai, jog likvidatorius kitose bylose gali dalyvauti kaip kreditorius, nereiškia, jog jam yra suteikta balsavimo teisė, kurią turi tik kreditoriai.

Administratorius atstovauja įmonę pasirašant taikos sutartį su kreditoriais. Taikos sutartis – specifinė sutarčių rūšis, kuria pasireiškia šalių dispozityvumo principo įgyvendinimas. V. Mikuckienė⁵⁰ taikos sutartį apibrėžia kaip šalių tarpusavio ginčo sureguliuojimą pačių šalių pastangomis, dalyvaujant teismui, abipusiu kompromisu, pakeičiant tarpusavio teises ir pareigas,

⁴⁸ Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų // OL L 160, 2000 06 30.

⁴⁹ Virgos M., Schmit E. Report on the Convention on Insolvency Proceedings // EC regulation on insolvency proceedings. A commentary and annotated guide, New York, 2002

⁵⁰ Mikuckienė V. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese // Jurisprudencija, 2007m., Nr. 5(95), 58 psl.

išsprendžiant tarpusavio ginčą. Taikos sutarties sudarymo faktas yra reikšmingas ir administratoriaus statusui. Teismui patvirtinus sudarytą taikos sutartį ir nutraukus bankroto bylą, teoriškai turėtų baigtis bankroto administratoriaus įgaliojimai. Visgi įsigaliojus tokiai nutarčiai administratorius visiškai veiklos nenutraukia – ĮBĮ 29 str. 8 d. įpareigoja administratorių informuoti suinteresuotus asmenis apie taikos sutarties sudarymą. Taigi, kaip matome, administratorius ir toliau dalinai įgyvendina tam tikrus ĮBĮ suteiktus įgaliojimus, tačiau lieka neaišku, kada tokie įgaliojimai visiškai pasibaigia – pateikus minėtą informaciją ar vėliau? Šiuo atveju galima pritarti V. Mikuckienės nuomonei, kad įgaliojimai turėtų tęstis bent jau iki tol, kol bus paskirtas ar išrinktas naujas įmonės vadovas.

Taigi administravimo veiksmai, susiję su įmonės atstovavimu teisme, reiškia, jog bankroto administratorius gali kelti ieškinius dėl skolų išieškojimo, sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kt. klausimais, taip pat jis atstovauja įmonę vedant anksčiau iškeltas bylas. Nors ĮBĮ detalizuojama pastaroji funkcija, galima daryti išvadą, jog bankroto administratorius įgyja atitinkamas teises ir pareigas kaip įmonės atstovas CPK 55 str. 1 d. prasme. Abejonių kelia reguliavimas, kuriuo nenumatoma jokia rizika administratoriui net ir už nepagrįstų ieškinių pareiškimą. Administravimo veiksmai neapsiriboja įmonės atstovavimu tik teisme. Bankroto administratorius atstovauja įmonę ir kreditorių susirinkimuose. Nors įstatyme nėra detalizuota, koks tokiu atveju yra šio subjekto vaidmuo, teisės normų analizė leidžia daryti išvadą, jog tai yra labiau susiję su kreditorius dominančios informacijos pateikimu. Be to, administratorius atstovauja įmonę pasirašydamas taikos sutartį su kreditorių susirinkimu, tačiau lieka neaišku, kiek ilgai jis dar vadovauja įmonei, jei sutartis patvirtinama teismo.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta trečiojoje dalyje, galima daryti išvadą, jog bankroto administratorius siekia apginti ne tik kreditorių teises ir interesus, bet ir pačios įmonės. Vis dėlto galima konstatuoti faktą, jog administravimo veiksmų, susijusių su įmone, reglamentavimas taip pat yra taisytinis:

- tam tikrą įmonės turtą bankroto administratorius privalo realizuoti pagal nustatytą tvarką, tačiau kai kuriais atvejais nėra nustatyti procedūrų atlikimo terminai, kas gali sąlygoti neefektyvų bankroto administravimą, taigi toks reguliavimas turėtų būti keistinas;

- kadangi ĮBĮ ir CPK reglamentuoja savarankiškas turto realizavimo sistemas, individualios įmonės bankroto atveju kyla teisės normų kolizija, kurios sprendimo mechanizmo nėra įtvirtinta. Taigi yra reikalingas toks teisinis reguliavimas, kuris pašalintų spragas;

- vėlgi susiduriama su turto sąvokos apibrėžtumo problema, kurią padeda spręsti teismų praktika, atsakanti, koks turtas gali būti realizuotinas. Deja, tam tikrais atvejais ir jos reiškiamą poziciją kelia abejonių, todėl rekomenduotina įstatymiškai įtvirtinti „įmonės turto“ definiciją;

- diskutuojamas tokio teisinio reguliavimo, kuriuo einamiesiems reikalavimams nėra suteikiamas prioritetas ir jie yra tenkinami bendra tvarka, todėl siūlytina nustatyti tokį prioritetą;

- abejotina nauda reguliavimo, nenumatančio jokių pasekmių bankroto administratoriui už piktnaudžiavimą reikšti ieškinius įmonės vardu, nes nėra numatyta jokios rizikos nesėkmės atveju;

- administratorius, atstovaudamas įmonę, pasirašo taikos sutartį su kreditorių susirinkimu, tačiau teismui ją patvirtinus, iš ĮBĮ normų nėra aišku, kiek laiko bankroto administratorius valdo įmonę bei atlieka kitas funkcijas. Taigi šis klausimas turėtų būti detalizuotas.

IV SKYRIUS. ADMINISTRAVIMO VEIKSMAI, SUSIJĘ SU TREČIAISIAIS ASMENIMIS

Bankroto proceso subjektais pripažįstami ūkinių komercinių santykių dalyviai, kurie dėl susiklosčiusių nemokumo santykių įgijo specifinių teisių ir pareigų. Bankroto procese dalyvaujantys asmenys doktrinoje yra skirstomi įvairiai. V. Mikuckienė⁵¹ subjektus skirsto į subjektus, kurių atžvilgiu yra vykdomos procedūros, t.y. skolininkai, subjektus, kurių naudai yra vykdomos procedūros, t.y. kreditoriai, subjektus, vykdančius bankroto procedūras, bei subjektus, prižiūrinčius bankroto procedūrų vykdymą, t.y. teismas. Taip pat egzistuoja ir kitos klasifikacijos, kai bankroto proceso subjektai yra skirstomi pagal bankroto procese atliekamą vaidmenį į nagrinėjančius ir sprendžiančius bankroto bylas, bankroto byloje dalyvaujančius asmenis bei kitus proceso dalyvius, pagal dalyvavimo bankroto procese reikšmę ir apimtį į pagrindinius, šalutinius ir atsitiktinius bankroto proceso dalyvius. Atsižvelgiant į šio darbo tematiką, siekiant apibrėžti trečiuosius asmenis administravimo procese, bus remiamasi pastarąja klasifikacija. Šalutinių ir atsitiktinių bankroto teisės subjektų ratą sudaro įvairūs fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie gali turėti tam tikrų paprastai nenuolatinių teisių ir pareigų bankroto procese, jie gali būti įvardijami kaip tretieji asmenys. Šiai kategorijai priskiriami teismai, išskyrus bankroto bylą nagrinėjančią teismą, Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos, antstoliai, turintys vykdomuosius raštus dėl bankrutuojančios įmonės turto, tam tikri įmonės vardu turėję ir turintys teisę veikti asmenys, bankrutuojančios įmonės skolininkas, privalantis savo prievolę įvykdyti bankroto administratoriui, kiti subjektai. Mūsų nagrinėjamos temos atveju ši klasifikacija yra tobulintina: greta trečiųjų asmenų, aptariant ir administratoriaus santykį su teismu, be to, nagrinėjamu atveju reiktų teismų sąvoką traktuoti plačiau, t.y. priskirti ir bankroto bylą nagrinėjančią teismą ar bankroto bylas nagrinėjančius teismus Tarybos Reglamento kontekste. Tokia išvada darytina kelių priežasčių: pirmiausia, susiklosto tam tikri santykiai tarp bankroto administratoriaus ir bylą nagrinėjančio teismo, t.y. administratoriaus atliekamos funkcijos, susijusios su teismu, traktuotinos kaip administravimo veiksmai, antra, bylą nagrinėjantis teismas neturi jokio suinteresuotumo bankroto procese priešingai nei bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės kreditoriai ar pati tokia įmonė. Bylą nagrinėjantis teismas gina viešąjį interesą, įgyvendina teisingumą ir pan., t.y. bankroto procese įgyvendina savo funkcijas, taigi bylą nagrinėjantis teismas, atsižvelgiant į darbo turinio kontekstą, priskirtinas trečiųjų asmenų kategorijai.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, administravimo veiksmus, susijusius su trečiaisiais asmenimis, sąlyginai pagal jų turinį galima klasifikuoti taip:

⁵¹ Mikuckienė V. Bankroto byloje dalyvaujančių asmenų teisių ir pareigų įgijimas ir įgyvendinimas // Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis, Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008 m., 195 psl

1. santykiai su teismais;
2. informacijos pateikimas suinteresuotiems asmenims.

4.1. Santykiai su teismais

Teismas – institucija, įgyvendinanti teisingumą, ginanti viešąjį interesą. Tais atvejais, kai bankroto procesas vyksta teisiniu būdu, tai yra vienas pagrindinių bankroto proceso subjektų, prižiūrintis, kaip yra vykdomos bankroto procedūros. Tai reiškia, jog teismas turi teisę kontroliuoti bankroto administratoriaus veiksmus, juos sieja subordinaciniai santykiai. Bankroto administratorius taip pat turi tam tikrų svertų teismo atžvilgiu. Taigi toliau šiame skirsnyje ir paanalizuosime, kaip pasireiškia bankroto administratoriaus santykiai su teismais.

Kaip jau minėta anksčiau, teismai šiame kontekste yra suprantami kaip bylą nagrinėjantis teismas ir kiti teismai. Bankroto teisėje kiti teismai dažniausiai įvardijami kaip teismai, iškėlus bankroto bylą įmonei turintys perduoti nagrinėjamas bylas, susijusias su ta įmone, bankroto bylą nagrinėjančiam teismui. Kadangi bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių administravimo klausimui tokia traktuotė nėra aktuali, sąvoka „kiti teismai“ bus vartojama kalbant ir apie Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 1346/2000. Reglamento 2 str. d punkte teismas apibrėžiamas kaip valstybės narės teismas ar kita kompetentinga institucija, turinti įgaliojimus iškelti bankroto bylą arba priimti sprendimus tokios bylos eigoje.

Administratorius privalo bankroto bylą nagrinėjančiam teismui pateikti sąmatą, o teismas pagal pateiktą sąmatą turi patvirtinti lėšų sumą, kurią administratorius turi teisę naudoti administravimo išlaidoms apmokėti, kol sąmatos nepatvirtino kreditorių susirinkimas. Teikdamas išlaidų sąmatą tvirtinti teismui, administratorius turi pareigą motyvuotai pagrįsti atitinkamų administravimo išlaidų būtinumą ir dydį.

Dar vienas dokumentas, kurį bankroto administratorius teikia teismui tvirtinti, yra kreditorių reikalavimų sąrašas. Jau anksčiau buvo minėta, jog teismas gali koreguoti minėtą sąrašą – jei, jo nuomone, bankroto administratorius įtraukė nepagrįstų reikalavimų, juos išbraukti, jei administratorius tam tikrų reikalavimų neįtraukė, nors privalėjo, tuomet teismas savo iniciatyva gali tai padaryti.

Administratorius įstatymiškai yra įpareigotas vykdyti teismo nutartis ir kreditorių susirinkimo nutarimus. Nors ĮBĮ normose nesuformuluota administratoriaus teisė skųsti kreditorių susirinkimo nutarimus, tačiau, pasak LAT⁵², ĮBĮ 11 str. 3 d. 20 p. nuostata negali būti aiškinama taip, kad administratorius yra besąlygiškai saistomas nutarimų net tada, kai jie pažeidžia teisės normas, kreditorių, likusių mažumoje, ar skolininko teises. Taigi bankroto

⁵² Lietuvos Aukščiausios Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Pakrijas“ v. K.B., bylos Nr. 3K-3-508/2010

administratoriaus teisė skųsti neteisėtus kreditorių susirinkimo nutarimus kyla iš jo, kaip specialaus bankroto teisės subjekto, teisinės padėties. Manytumėme, jog tai ne tik teisė, bet ir pareiga, kylanti iš bankroto administravimo tikslų. Teisminėje jurisprudencijoje taip pat galime rasti pavyzdžių, kai administratoriui pripažįstama teisė ginčyti ir tuos kreditorių susirinkimo nutarimus, kuriais yra pažeidžiamos jo paties teisės⁵³. Administratoriui, kaip bankrutuojančios įmonės atstovui, yra suteikta teisė skųsti ir bankroto bylą nagrinėjančio teismo nutartis dėl kreditorių reikalavimų patvirtinimo, kadangi būtent iš jo atstovaujamos įmonės turto bus tenkinami kreditorių reikalavimai.

Atsižvelgiant į tai, jog kuo toliau, tuo labiau verslo santykiai neapsiriboja vienos valstybės teritorija, yra tikslinga atkreipti dėmesį ne tik į nacionalinės teisės reguliavimą. Europos Tarybos Reglamentas dėl bankroto bylų išskiria dvi bankroto bylų rūšis – pagrindinę ir šalutinę, arba teritorinę. Pagal Reglamentą pagrindinė byla - tai byla, iškelta valstybėje narėje, kurioje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų centras. Reglamente įtvirtinta prezumpcija, jog minėtų interesų vieta yra įmonės registracijos buveinė. Šalutinė byla pagal reglamentą yra laikoma bankroto byla, iškelta po pagrindinės bankroto bylos. Šalutinės bylos poveikis pasireiškia tik tos valstybės narės teritorijoje, kurioje ji yra iškelta, o pagrindinės bankroto bylos poveikis neapsiriboja vienos valstybės sienomis.

Pagal Reglamento 29 str. administratorius gali prašyti iškelti šalutinę bankroto bylą. Tačiau pagrindai, kuriais remiantis būtų galima iškelti teritorinę bankroto bylą, nenurodyti. Reglamento komentaro autorių nuomone, likvidatorius gali pateikti pareiškimą dėl bylos iškėlimo, jei to reikia efektyviam turto administravimui. Tais atvejais, kai skolininko turtą sunku administruoti kaip vieną junginį, kai yra dideli teisinio reguliavimo skirtumai tarp šalies, kurioje yra iškelta bankroto byla, ir šalies, kurioje yra turtas, administratorius, siekdamas apginti kreditorių ir trečiųjų šalių interesus turto, esančio kitoje nei bankroto bylos iškėlimo valstybė atžvilgiu, gali inicijuoti šalutinės bylos iškėlimą.

Reglamentu administratoriams yra suteikiama teisė pateikti kitose bylose reikalavimus, kurie jau pateikti pagrindinėje ar teritorinėje bylose, kurioms šie likvidatoriai jau priskirti, jei tai atitinka kreditorių interesus vėlesnėse bylose. Ši administratoriaus teisė yra svarbi dviem aspektais: pirma, kreditorių interesų gynimo klausimu, nes smulkūs kreditoriai be didesnių išlaidų gali dalyvauti bankroto procese, kai iškeliamą teritorinę bylą, antra, likvidatoriaus funkcijų klausimu – likvidatorius gali sustiprinti, praplėsti savo įtaką tiek pagrindinėje, tiek šalutinėje bylose ir efektyviau įgyvendinti savo funkcijas.

Likvidatorius pagrindinėje byloje gali pateikti pareiškimą dėl likvidavimo sustabdymo šalutinę bankroto bylą nagrinėjančiam teismui, jei jam gali prireikti imtis atitinkamų priemonių

⁵³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-691/2008

kreditorių šalutinėje byloje ir atskirų klasių kreditorių interesams užtikrinti. Teismas gali visiškai arba iš dalies sustabdyti likvidavimo procedūrą arba gali atmesti tokį pareiškimą tik tuo atveju, jei jis akivaizdžiai nesusijęs su kreditorių pagrindinėje byloje interesais. Likvidatorius pagrindinėje byloje prašymu gali kreiptis į teismą dėl likvidavimo procedūros sustabdymo nutraukimo.

4.2. Informacijos pateikimas suinteresuotiems asmenims

Bankrutavusios ir bankrutuojančios įmonės administravimo procese administratoriui yra nustatyta pareiga dėl informacijos ir dokumentų pateikimo valstybės institucijoms ir teisė gauti iš tam tikrų institucijų informaciją, reikalingą sėkmingam administravimo procesui. Administratoriaus pareigos pateikti informaciją apie bankrutuojančią įmonę tikslas – siekis sudaryti sąlygas suinteresuotiems asmenims operatyviai gauti informaciją apie įmonės teisinio statuso pasikeitimą, tokiu būdu išvengiant galimų nuostolių. Dėl šios priežasties administratorius turi pateikti informaciją apie bankrutuojančią įmonę ir reikiamus dokumentus juridinių asmenų registro tvarkytojui. Šis subjektas yra informuojamas nedelsiant ir vienas pirmųjų nuo nutarties iškelti bankroto bylą priėmimo. Viso bankroto proceso metu administratoriui yra numatyta pareiga reguliariai informuoti minėtą subjektą apie pakeitimus ir pateikti su tuo susijusius dokumentus.

Administratorius turi imtis visų priemonių, kad iš Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo ir kitų fizinių bei juridinių asmenų gautų reikalingą informaciją apie jo administruojamos įmonės vykdytą ir vykdomą veiklą. ĮBĮ 10 str. 4 d. 3 punkte išvardintos institucijos, kurioms administratorius turi pranešti apie iškeltą bankroto bylą, pateikti su tuo susijusius duomenis. Administratorius reikalingą informaciją pateikia tik toms institucijoms, kurias nutartyje nurodo teismas. Jei įmonės turto nepakanka darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, patenkinti, administratorius turi parengti paraišką ir atitinkamus dokumentus dėl tokių reikalavimų tenkinimo iš Garantinio fondo ir pateikia visus dokumentus Garantinio fondo administratoriaus funkcijas atliekančiai institucijai.

Administratorius nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos taip pat yra atsakingas už finansinės atskaitomybės ir kitų apskaitos dokumentų ir atitinkamų mokesčių deklaracijų sudarymą bei pateikimą. Administratorius privalo parengti ir pateikti deklaracijas už mokestinius laikotarpius, nurodytus Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – MAĮ)⁵⁴ 78 str. Minėtas straipsnis nurodo, kad jeigu atitinkamo mokesčio įstatymas nenustato kitaip, mokesčių mokėtojas, pradėjęs jo bankroto procedūrą, per trisdešimt dienų

⁵⁴ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas // Valstybės žinios, 2004 m., Nr. 63-2243, aktuali redakcija

mokesčių administratoriui turi pateikti atitinkamo mokesčio deklaraciją už laikotarpį nuo mokesčio laikotarpio pradžios iki minėtos procedūros pradžios ir mokesčio deklaraciją už iki bankroto procedūros pasibaigusį mokesčio laikotarpį, jeigu šios deklaracijos pateikimo terminas pagal atitinkamo mokesčio įstatymą dar nėra pasibaigęs. Nors ši įstatyminė nuostata yra aiški, tačiau praktikoje iškildavo problema, susijusi su mokesčių administratoriaus statuso dvilypumu bankroto procese. Viena vertus, mokesčių administratorius yra institucija, kuriai būtina pateikti duomenis ir dokumentus MAĮ 78 str. nustatyta tvarka. Antra vertus, praktikoje pasitaikydavo atvejų, kai mokesčių administratorius, veikdamas ir kaip bankrutuojančios įmonės kreditorius, nurodydavo administratoriui pateikti tam tikrų mokesčių deklaracijas ir už laikotarpius, kurie nenurodyti minėtame straipsnyje. Tokius savo veiksmus mokesčių administratorius grįsdavo argumentais, kad taip bus tiksliai nustatytas Valstybinės mokesčių inspekcijos kreditorinis reikalavimas. Taigi šioje situacijoje kyla klausimas – ar tokie mokesčių administratoriaus nurodymai teisėti, t.y. ar bankroto administratorius privalo paklusti jiems?

Mokesčių administravimo įstatymo 32 str. įpareigoja mokesčių administratorių tais atvejais, kai jis veikia kaip viešojo administravimo subjektas, tiksliai laikytis mokesčių teisės aktų normų ir nepažeisti mokesčių mokėtojų teisių. Mokesčių administratorius, kaip viešojo administravimo subjektas, taip pat turi vadovautis ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu⁵⁵, kuriame įtvirtinti viešojo administravimo subjekto pagrindiniai veiklos principai. Vienas svarbiausių principų yra įstatymo viršenybės, kuris reiškia, jog viešojo administravimo subjekto įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti įstatymuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme nurodytus teisinius pagrindus. Taigi minėti įstatymai griežtai nustato mokesčių administratoriaus funkcijų įgyvendinimo tvarką, pagal kurią visi veiksmai turi būti teisėti, pagrįsti ir atitikti įstatymų reikalavimus. Iš to darytina išvada, jog mokesčių administratorius, kaip bankrutuojančios įmonės kreditorius, formuodamas savo kreditorinį reikalavimą, gali naudotis tik tomis priemonėmis, kurios yra leidžiamos įstatymo, t.y. jų naudojimas neviršija jo kompetencijos. Šiuo atveju mokesčių administratorius gali nustatyti mokesčių mokėtojo nepriemokos dydį ir prašyti tvirtinti tokios sumos kreditorinį reikalavimą. Taigi mokesčių administratoriaus specifinis statusas, kai jis yra ir kreditorius, turintis CK ir ĮBĮ suteiktas teises, ir viešojo administravimo subjektas, nesuteikia jam teisės piktnaudžiauti savo įgaliojimais ir teikti tokius įgaliojimus viršijančius reikalavimus bankroto administratoriui. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, darytina išvada, jog administratorius neprivalo paklusti mokesčių administratoriaus reikalavimui pateikti duomenis ir dokumentus, neminimus Mokesčių administravimo įstatymo 78 str. Toks mokesčių administratoriaus, kaip bankrutuojančios įmonės kreditoriaus, elgesys traktuotinas kaip žalingas, pažeidžiantis kitų kreditorių interesus ir teises, o

⁵⁵ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios, 1999m., Nr. 60-1945, aktuali redakcija

bankroto administratorius, gindamas visų kreditorių teises ir interesus, turi atsisakyti tenkinti tokį mokesčių administratoriaus reikalavimą.

Ne tik nacionalinė teisė reguliuoja administratoriaus pareigą teikti informaciją suinteresuotiems asmenims. Reglamentas įpareigoja likvidatorių, paskirtą pagrindinėje byloje, ir likvidatorius šalutinėse bylose vieni kitiems perduoti informaciją, kuri gali būti susijusi su kitomis bylomis, ypač apie tai, kaip vyksta reikalavimų patenkinimas bei tikrinimas, ir apie visas priemones, kuriomis siekiama nutraukti bylą. Sistemiškai išanalizavus Reglamento nuostatas, galima daryti išvadą, jog tarp likvidatoriaus pagrindinėje byloje ir likvidatorių šalutinėse bylose susiklosto subordinaciniai santykiai, pvz., Reglamento 31 str. 3 d. nurodoma, jog likvidatorius šalutinėje byloje turi suteikti likvidatoriui pagrindinėje byloje galimybę iš anksto pateikti pasiūlymus dėl likvidavimo ar dėl turto panaudojimo šalutinėje byloje.

Taigi bankroto administratorius teisme gina kreditorių ir pačios įmonės interesus bei savo teises apskųsdamas kreditorių susirinkimo nutarimus, teismo nutartis ar sprendimus. Svarbus bankroto administravimo sėkmingumo garantas yra ir administratoriaus pareiga pateikti informaciją suinteresuotiems asmenims efektyviai ir operatyviai.

V SKYRIUS. BANKROTO ADMINISTRATORIAUS TEISINĖ ATSAKOMYBĖ

Bankroto administratoriaus vaidmens svarba buvo ne kartą pabrėžta šiame darbe. Šio subjekto teisinis statusas yra diskusijų objektas daugelyje valstybių ir šis klausimas nėra galutinai išspręstas nei teoriškai, nei praktiškai. Pvz., Vokietijos teisės doktrinoje išskiriama keletas teorijų. Atstovo teorijoje administratorius traktuojamas kaip kreditorių atstovas arba kaip skolininko atstovas. Pirmuoju atveju administratorius yra suvokiamas kaip įstatyminis kreditorių atstovas, antruoju – įstatyminis bankrutuojančios įmonės atstovas su ribotomis galiomis, t.y. turintis jų tik tiek, kiek reikia bankroto tikslams pasiekti. Kita teorija yra įmonės organo, pagal kurią administratorius laikomas įmonės turto, traktuojamo kvazijuridiniu asmeniu, atstovu. Galiausiai, yra tarnybos teorija, pagal kurią administratorius yra savarankiškas asmuo, proceso šalis, veikianti vietoj skolininko, veikianti savo vardu ir savarankiškai atsakanti už pareigų pažeidimą. Lietuvoje nei doktrinoje, nei jurisprudencijoje nėra prieita vieningos nuomonės dėl administratoriaus statuso. Nepaisant to, administratorius privalo tinkamai atlikti jam priskirtas funkcijas. Tinkamas funkcijų atlikimas reiškia, jog bankroto administratorius turi veikti laikydamasis teisės aktų reikalavimų, tinkamai atlikti pareigas, nepiktnaudžiauti savo teisėmis. ĮBĮ yra įtvirtintas pakankamai detalus administratoriaus teisių ir pareigų sąrašas, tačiau galimybė vilkinti bankroto administravimo procedūras vis dėlto yra palikta, kadangi tam tikrais atvejais nėra nustatyti procedūrų atlikimo terminai, pvz., jau anksčiau minėtas atvejis dėl įkaito realizavimo. Taigi siekiant bankroto administravimo efektyvumo, kokybės yra reikalingas ir tikslingas bankroto procedūrų detalesnis reglamentavimas laiko atžvilgiu. Be abejo, tai suteiktų daugiau aiškumo ir bankroto administratoriaus atsakomybės kilimo ir taikymo klausimui.

Vykdydamas savo veiklą, administratorius privalo vadovautis Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodeksu⁵⁶. Šiame kodekse reglamentuojamas administratoriaus elgesys iki jo paskyrimo ir atliekant procedūras. Kodekso 12 str. teigiama, kad už jame įtvirtintų normų pažeidimą administratorius atsako teisės aktų nustatyta tvarka. Teisinė atsakomybė teisės teorijoje apibrėžiama kaip teisės subjektų įsipareigojimas ir teisinis jų įpareigojimas naudotis leidimais vykdant atitinkamas pareigas, kartu nurodymas, kad tokių pareigų nevykdymas virs atitinkamų teisių praradimu ar siauriniu.⁵⁷ Teisės teorijoje teisinė atsakomybė yra skirstoma į pozityviają ir negatyviają. Pozityviosios teisinės atsakomybės esmė – asmuo suvokia, kad naudodamasis savo teisėmis privalo vykdyti ir atitinkamas pareigas, ir, jei jam besinaudojant teisėmis kyla žala kito asmens teisėms, atlyginti ją. Negatyvioji atsakomybė kyla už teisės pažeidimą ir pasireiškia valstybinio poveikio priemonių taikymu,

⁵⁶ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 4-887 „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2010 m., Nr. 143-7339

⁵⁷ Vaišvila A. Teisės teorija – Vilnius: Justitia, 2009 m., 456 psl.

sukeliančiu asmeniui tam tikrų neigiamų padarinių, pvz., turtinio, fizinio pobūdžio. Teisės doktrinoje išskiriami trys teisinės atsakomybės pagrindai: norminis, faktinis ir procesinis.⁵⁸ Norint kalbėti apie teisinę atsakomybę kaip tokią, būtinas šių elementų visetas. Teisinės atsakomybės realizacijai būtinos šios sąlygos: žala (tai neigiamų padarinių visuma, galinti būti tiek turtinio, tiek neturtinio pobūdžio); neteisėta veika (tai tokia veika, kai asmuo veikimu ar neveikimu pažeidžia teisės normomis nustatytą pareigą); priežastinis ryšys tarp veikos ir žalos; kaltė.

Teisės teorijoje egzistuoja keletas teisinės atsakomybės klasifikacijų, tačiau mums šiuo atveju aktualiausias teisinės atsakomybės skirstymas į administracinę, baudžiamąją, civilinę ir drausminę.⁵⁹ Toliau šiame skirsnyje ir panagrinėsime bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę. Šiuo atveju dėmesys yra skiriamas šiai rūšiai, nes darbas yra rašomas labiau iš civilinės teisės pozicijų.

Civilinė atsakomybė pagal CK 6.245 str.1 d. – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) arba sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) arba sumokėti netesybas (baudą, delspinigius). Civilinė atsakomybė yra skirstoma į deliktinę ir sutartinę. Civilinei atsakomybei kilti reikalingas jau anksčiau minėtų prielaidų visetas: žala, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys bei kaltė. Šiuo atveju tikslinga paminėti, jog civilinėje teisėje neteisėtumas aiškinamas plečiamai – ne tik sutarties, konkrečios normos, bet ir bendrojo pobūdžio pareigos elgtis atsakingai pažeidimas⁶⁰. Administratorius, kaip civilinės atsakomybės subjektas, visada yra asmuo, kuris yra teismo paskirtas konkrečioje bankroto byloje teikti bankroto administravimo paslaugas. Iš to išplaukia išvada, kad jei bankroto administratoriumi yra paskiriamas fizinis asmuo, jis pats atsako už savo neteisėtais veiksmais padarytą žalą, o tais atvejais, kai administratoriumi paskiriamas juridinis asmuo, preziumuojama, jog atsako šis asmuo, o ne jo įgalioti asmenys, nebent įstatymas ar sutartis numato kitaip⁶¹.

Atsižvelgiant į tai, jog su bankroto administratoriumi yra sudaroma pavedimo sutartis, tarp šalių susiklosto sutartiniai, konkrečiai - pavedimo, teisiniai santykiai, jam gali būti taikoma sutartinė atsakomybė. Taigi bankroto administratoriui sutartinė civilinė atsakomybė kyla tuomet, kai jis tyčia ar dėl neatsargumo neįvykdo ar netinkamai įvykdo pavedimo sutartyje nustatytas pareigas, dėl ko padaroma žalos kreditoriams, pačiai įmonei. Greta to, bankroto administratoriui yra numatyta ir bendrojo pobūdžio pareiga elgtis sąžiningai, rūpestingai ir atidžiai, nes, pasak

⁵⁸ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė – Vilnius: Justitia, 2005m., 66 psl.

⁵⁹ Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija – Vilnius: Justitia, 2000m., 228 psl.

⁶⁰ Mikelėnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras – Vilnius: Justitia, 2003m., 336 psl.

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Pakrijas“ v. K.B., bylos Nr. 3-3K-508/2010

LAT⁶², jam kaip srities profesionalui yra taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės standartai, jis yra saistomas specialių etikos taisyklių. Ar tai reiškia, kad bankroto administratorius už šios pareigos nevykdymą ir apskritai už teisės pažeidimą gali būti traukiamas ir deliktinė atsakomybė? ĮBI yra įtvirtintas bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės institutas, tačiau nei doktrinoje, nei praktikoje bankroto administratoriaus deliktinės atsakomybės taikymo klausimas nėra išspręstas. Manytume, jog priklausomai nuo situacijos, pvz., jei bankroto administratoriaus elgesys yra žalingas, tačiau sutartinė atsakomybė nekyla, bankroto administratoriui deliktinė atsakomybė gali būti taikoma.

Apibendrinant tai, kas pasakyta, galima teigti, jog administratoriaus civilinės atsakomybės klausimas praktikoje turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į administratoriaus teisinę padėtį, į tai, jog jis yra šios srities profesionalas, kuriam taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės standartai. Jis yra saistomas jau anksčiau minėtų specialių etikos taisyklių ir bendrųjų principų. Be to, darytina išvada, jog bankroto administratoriaus atsakomybės reglamentavimas nėra pakankamas, ypač reikalingas aiškus administratoriaus deliktinės atsakomybės reglamentavimas.

---

⁶² Ten pat.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, jog hipotezė pasitvirtino – bankroto administravimo reguliavimas Lietuvoje nėra pakankamai tikslus ir aiškus.

1. Bankroto administravimas yra sudėtinė bankroto proceso dalis, apimanti platų spektrą veiksmų, susijusių su kreditoriais, pačia įmone, bei administratoriaus santykiais su teismu ir trečiaisiais asmenimis. Reikšminga figūra šiame procese yra bankroto administratorius, kurio esminis tikslas – apsaugoti visų kreditorių teises ir interesus.

2. Tam, kad būtų galima pasiekti pagrindinius bankroto proceso tikslus, atliekant bankroto administravimo veiksmus, būtina juos atlikti koncentruotai ir ekonomiškai laiko atžvilgiu. Lietuvos Respublikos teisės aktuose tam tikriems administravimo veiksmams nėra nustatytos jokios laiko ribos, kas sudaro prielaidas bankroto administratoriui piktnaudžiauti savo įgaliojimais, taip pakenkiant kreditorių ir pačios įmonės interesams. Be to, bankroto administravimas gali tapti neefektyvus. Siūlytina teisės aktuose, reglamentuojančiuose bankroto procedūras, nustatyti tam tikrus terminus kai kurių administravimo veiksmų vykdymui.

3. Administravimo veiksmų pagrindinis tikslas – kreditorių teisių ir interesų gynimas, jų reikalavimų proporcingas patenkinimas naudojant tokius būdus kaip skolininko sandorių ginčijimas teisme, kreditorių reikalavimų sąrašo sudarymas, kreditorių reikalavimų ginčijimas, galiausiai, jų tenkinimas. Praktikoje kyla problemų dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės, kai vieniems kreditoriams suteikti prioritetai kelia abejonių, kai individualios įmonės savininko kaip fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė nereglamentuota įstatymiškai. Todėl atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, yra reikalinga suderinti ĮBĮ ir CPK normas, susijusias su individualios įmonės bankroto procesu, eliminuoti teisės spragas dėl skolų išieškojimo iš bankrutuojančios individualios įmonės ir jos savininko. Siūlytiną variantą – aiškiau reglamentuoti savininko kaip fizinio asmens kreditorių reikalavimų eilės patenkinimą. Taip pat siūlytina įstatymiškai suteikti prioritetą einamųjų reikalavimų patenkinimui.

4. Bankroto administratorius nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos perima vadovavimą įmonei, jo žinion pereina jos turtas. Bankroto administratoriui suteikti platus įgaliojimai suformuoti bankroto masei, iš kurios vėliau bus tenkinami kreditorių reikalavimai. Kritikuotina tai, jog teisės aktuose nėra įtvirtinta turto sąvokos, nes kyla klausimas, kas yra įmonės turtas, koks jis, kada turtas laikomas įmonės turtu. Darytina išvada, jog tai bet koks turtas, galintis būti civilinės apyvartos objektu, turintis tam tikrą piniginę išraiškos vertę. Į kai kuriuos klausimus atsakymų galima rasti kasacinėje jurisprudencijoje. Tai, jog teisės aktuose nenustatytas terminas turto realizavimui, turi neigiamos įtakos turto likvidumui, taigi siūlytina įtvirtinti bent tam tikrus laiko rėmus. Be to, neaiškumų kelia turto perdavimo klausimas, kai

bankroto procedūros vykdomos individualios įmonės atžvilgiu. Taigi šiuo klausimu taipogi yra reikalingas detalesnis reglamentavimas.

5. Administravimo veikslių išvestiniu tikslu laikytinas ir pačios bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės interesų gynimas. Tai pasireiškia išieškant skolas iš įmonės skolininkų, ginčijant jai nenaudingus sandorius, ginčyti nepagrįstus kreditorių reikalavimus. Nors įstatymiškai ir nenurodyta, tačiau iš bankroto administratoriaus specifinio teisinio statuso išplaukia ir teisė ginčyti kreditorių susirinkimo priimtus nutarimus, kurie prieštarauja teisės normoms, pažeidžia skolininko interesus. Taip pat darytina išvada, jog bankroto administratorius neprivalo vykdyti kreditorių nurodymų, jei jie yra neteisėti, juos pateikiant yra piktnaudžiaujama savo padėtimi.

6. Bankroto administravimo kokybę bei patį administravimo procesą pagerintų ir pagreintų laikinojo bankroto administratoriaus instituto įvedimas. Taip būtų sudaroma galimybė administratoriui geriau, tiksliau ir tinkamiau įvertinti įmonės būklę, finansinę situaciją, jos įsipareigojimus. Tuo pačiu tai būtų naudinga ir teismui, kadangi jam būtų pateikiama visapusiška informacija, kas optimizuotų teismo darbą, patį bylos nagrinėjimą ir, be abejojimo, bankroto administravimą.

7. Bankroto procesas gali būti baigiamas pasirašant taikos sutartį tarp kreditorių ir skolininko, kuriam atstovauja bankroto administratorius. Teismui patvirtinus taikos sutartį, bankroto bylos nutraukiama, taigi turėtų pasibaigti ir bankroto administratoriaus įgaliojimai. Tačiau įstatymiškai jis yra įpareigojamas atlikti tam tikrus administravimo veiksmus ir po sutarties patvirtinimo. Kadangi teisės aktuose nenustatytas įgaliojimų vykdymo terminas, dėl to kyla neaiškumų. Preziumuojama, jog administratorius tęsia veiklą iki naujų vadovų paskyrimo ar išrinkimo. Siekiant išvengti interpretacijų šiuo klausimu, siūlytina nurodyti konkretų terminą, kiek ilgai bankroto administratorius gali vykdyti savo įgaliojimus, taipogi nustatant tikslias jo funkcijas tuo laikotarpiu.

8. Bankroto administratorius yra subjektas, nuo kurio atliekamų veikslių kokybės priklauso viso bankroto proceso tikslų pasiekimas, todėl jam yra taikomi pakankamai griežti standartai, etikos principai, priskiriamos ir bendrojo pobūdžio pareigos. Jam netinkamai atliekant savo pareigas gali būti pažeistas ne tik privatus, bet ir viešasis interesas. Siekiant to išvengti, yra numatyta galimybė administratorių patraukti teisiniu atsakomybėn. Klausimų dėl administracinės ir sutartinės atsakomybės taikymo galimumo kyla pakankamai, tačiau teisiškai nėra reguliuojama deliktinė bankroto administratoriaus atsakomybė – lieka neaišku ji galima ar ne. Atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes, darytina išvada, jog ji galėtų būti taikoma, nors precedento šiuo klausimu nėra, o teorijoje taip pat nėra galutinai išspręstas šis klausimas. Darytina išvada, jog tam tikrais atvejais bankroto administratorius bent jau teoriškai galėtų būti

traukiamas deliktinė atsakomybė. Dėl šios priežasties yra reikalingas detalesnis, aiškesnis bankroto administratoriaus atsakomybės reglamentavimas būtent deliktinės atsakomybės aspektu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992 m., Nr. 33-1014;
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios, 2000 m., Nr. 74 – 2262;
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios, 2002 m., Nr. 36 – 1340;
4. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės žinios, 2002 m., Nr. 64-2569;
5. Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas // Valstybės žinios, 2004 m., Nr. 61 – 2183;
6. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 2001 m., Nr. 31 – 1010;
7. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas // Valstybės žinios, 2004 m., Nr. 63 – 2243;
8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios, 1999 m., Nr. 60-1945;
9. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 4-887 „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2010 m., Nr. 143-7339;
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 831 „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 „Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“ papildymo“ // Valstybės žinios, 2001 m., Nr. 58 – 2090.

Europos Bendrijų institucijų teisės aktai

11. Tarybos 2000 m. gegužės 29 d. reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų // OL L 160, 2000 6 30.
12. Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. birželio 6 d. direktyva 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito // OL L 168, 2002 06 27.

Specialioji literatūra

13. Bivainis J. ir kt. Įmonių bankroto įstatymo komentaras // Verslo ir komercinė teisė, 2002 m., Nr. 2-3;
14. Bivainis J. Įmonių bankroto teisinis reguliavimas // Teisės problemos, 1998 m., Nr. 3-4;
15. Driukas A., Mikelėnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis – Vilnius: Justitia, 2004 m.;
16. Januševičiūtė A., Jurevičienė D. Bankroto esmė: teorija ir praktika. // Mokslas-Lietuvos ateitis, 2009 m., Nr. 3, http://www.mla.vgtu.lt/upload/jmk_zurn/vol1_no3_30-33_januseviciute-jureviciene.pdf (prisijungimo laikas – 2010-09-13);
17. Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga – Vilnius: Justitia, 2009 m.
18. Kalvalnė S., Norkus R. Bankroto teisė. Antroji knyga – Vilnius: Justitia, 2011 m.;
19. Kavalnė S., Norkus R. Kai kurios finansinio užstato realizavimo skolininko bankroto procese problemos // Jurisprudencija, 2009 m., Nr. 1 (115);
20. Kavalnė S. Finansinio užstato davėjo nemokumas: teorinės ir praktinės problemos: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S) – Vilnius, 2009m.;
21. Mikelėnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras – Vilnius: Justitia,
22. Mikuckienė V. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 77 (69);
23. Mikuckienė V. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese // Jurisprudencija, 2007 m., Nr. 5(95),
24. Mikuckienė V. Bankroto byloje dalyvaujančių asmenų teisių ir pareigų įgijimas ir įgyvendinimas // Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis, Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008 m.;
25. Šedbaras S. Administracinė atsakomybė – Vilnius: Justitia, 2005 m.;
26. Vaišvila A. Teisės teorija – Vilnius: Justitia, 2009 m.;
27. Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija – Vilnius: Justitia, 2000 m.;
28. Višinskis V. Skolų išieškojimas iš bankrutuojančios individualios įmonės (personalinės) įmonės ir jos savininko // Jurisprudencija, 2005 m., Nr. 69(61);
29. Frieze S. Insolvency law – London: Logman, 1993;
30. Hannigan B. Company law – Oxford, New York: Oxford University Press, 2009;

31. Virgos M., Schmit E. Report on the Convention on Insolvency Proceedings // EC regulation on insolvency proceedings. A commentary and annotated guide. New York, 2002;
32. Телюкина М. Основы конкурсного права - Москва: Волтерс Клувер, г. 2004

Teismų praktika

33. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltic Retail“ v. UAB „Verslo reorganizavimo ir audito paslaugos“, bylos Nr. 2224/2005;
34. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltijos garantas“ v. UAB „Gora“, bylos Nr. 2A-304/2005;
35. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Marijampolės skyrius v. UAB „Litporta“, bylos Nr. 2-704/2006;
36. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-630/2007 pagal atsakovo bankrutuojančios įmonės UAB „Kruzas“ administratoriaus UAB „Mikola“ įgalioto asmens J.M. atskirtąjį skundą;
37. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. civilinėje byloje pagal atskirąjį UAB „Treigiai“ akcininko atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-313/2008;
38. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-691/2008;
39. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje IAB „Investicinė Kauno holdingo kompanija“ administratorius UAB „Valeksa“ v. UAB „Šviesusis rytojus“, bylos Nr. 3K-3-568/2000;
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“ // Teismų praktika, 2002 m., Nr. 16;
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje AB bankas „Nord/LB Lietuva“ v. UAB „Versluva“, byloje Nr. 3K-3-640/2005;

42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. A-1// Teismų praktika, 2008 m., Nr. 29;
43. Lietuvos Aukščiausiosios Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Labomeda“ v. J.G., bylos Nr. 3K-3-230/2008;
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Omė“ v. antstolis D.J., bylos Nr. 3K-3-328/2008;
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Daisotra“ v UAB „Eurazijos logistika“, bylos Nr. 3K-3-91/2009;
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. civilinėje byloje Valstybės įmonė Valstybės turto fondas v. AB „Čiaupas“, bylos 3K-3-301/2009;
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Kauno savivaldybės įmonė „Namų priežiūra“ v. Kauno miesto savivaldybė, bylos Nr. 3K-7-259/2009;
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Meta“ v. BUAB „Modus Vitae“, bylos Nr. 3K-3-475/2009;
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo AB banko „Snoras“ kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-483/2010;
50. Lietuvos Aukščiausiosios Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Pakrijas“ v. K.B., bylos Nr. 3K-3-508/2010;

BANKRUTUOJANČIOS IR BANKRUTAVUSIOS ĮMONĖS ADMINISTRAVIMAS: TEISINIAI ASPEKTAI

SANTRAUKA

Raktiniai žodžiai: bankroto administratorius, bankroto administravimas, kreditoriai.

Bankrotas šiuolaikinėje rinkoje yra neišvengiamas reiškinys, turintis tiek teigiamos, tiek neigiamos įtakos visuomenei bei tiesioginiams šio santykio dalyviams. Pastaruoju metu padidėjus įmonių bankrotų skaičiui, praktikai ir teoretikai vis daugiau dėmesio skiria bankroto teisei ir bankroto administravimui. Dėl reikšmingos šio reiškinio įtakos yra itin svarbi bankroto administravimo kokybė, kurią, pirmiausiai, sąlygoja aiškus teisinis reglamentavimas.

Šio darbo tikslas buvo atskleisti bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimo teisinius aspektus analizuojant šį procesą reguliuojančius teisės aktus, formuojamą teismų praktiką. Siekiant efektyviai įgyvendinti uždavinius, administravimo veiksmai buvo sugrupuoti į kategorijas, kiekviena jų analizuojama atskirai įvertinant probleminius aspektus, bankroto teisės normų santykį su kitomis teisės normomis, principais.

Pagrindinis įmonių bankrotą reglamentuojantis teisės aktas Lietuvoje – Įmonių bankroto įstatymas. Dabartinė situacija rodo, jog bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės administravimas nėra tinkamai sureguliuotas. Taikant Įmonių bankroto įstatymą praktikoje susiduriama su tam tikromis problemomis, kurias kartais padeda išspręsti teisminė jurisprudencija arba doktrina. Kai kurie itin aktualūs bankroto administravimui klausimai reikalauja arba išsamesnio reglamentavimo, arba apskritai netgi pirminio įtraukimo į reguliavimą. Problemų kyla ir dėl teisės spragų, kai nėra suderintas skirtingų teisės šakų reguliavimas.

ADMINISTRATION OF ENTERPRISE IN BANKRUPTCY AND BANKRUPT ENTERPRISE: LEGAL ASPECTS

SUMMARY

Key words: administrator of bankruptcy, administration of bankruptcy, creditors.

Nowadays bankruptcy is an inevitable phenomenon which influences negatively and positively both society and parties of this relation. Recently the amount of companies going bankrupt has been increasing, because of that expert pays more and more attention to bankrupt law and administration of bankrupt. As the influence of this phenomenon is significant, the quality of administration of bankrupt is very important and can be achieved only through explicit regulation.

The scope of this paper was to reveal legal aspects of administration of bankrupt by analysing legal acts, precedents. Tasks of this paper were being achieved by classifying administration action in to categories and each of them were analysed separately pointing out problems of regulation.

The main law which regulates the administration of bankrupt in Lithuania is Enterprise Bankruptcy Law. The current situation shows that administration of bankrupt is not regulated properly. When applying the law, some problems raises and sometimes they can only be solved with the help of precedents or doctrine. Some very important aspects are not regulated at all or requires a more detailed regulation.

El. p.

i.paliukaite@gmail.com